

AVUSTURYA'DA OSMANLI DİPLOMASİSİ: BÜYÜKELÇİ RECEP AĞA'NIN VIYANA SEFARETİ (1628-1629)

Ottoman Diplomacy in Austria: Recep Aga's Embassy to Vienna (1628-1629)

Mahmut Halef CEVRİOĞLU*

Özet

XVII. yüzyıl Osmanlı-Avusturya diplomatik ilişkilerinden bir kesit sunan çalışma, *yeni diplomasi tarihi* olarak adlandırılan yaklaşım bünyesinde aktör odaklı bir bakış açısına başvurmuştur. 1628-1629 yılları arasında Sultan IV. Murad tarafından Avusturya'nın başkenti Viyana'ya büyükelçi olarak gönderilen Recep Ağa'nın sefareti, bu yeni yaklaşım uyarınca şu unsurlar üzerinden ele alınmıştır: Osmanlı elçisinin görevi süresince haiz olacağı *unvanın kullanımı*, serhat bölgesinde iki tarafın elçilerinin mübadelesi, Osmanlı elçilik heyetinin Viyana'ya girişi ve elçi Recep'in Avusturya İmparatorunun huzuruna kabulü gibi *performatif diplomasi pratikleri* ve son olarak, Osmanlı elçisinin günlük masrafını karşılamak için ev sahibi hükümetin kendisine bağladığı tayınat ve elçinin konakladığı ikametgâhın temini üzere *muamelat*. Çalışma göstermiştir ki Osmanlılar ve Avusturyalılar arasında 1606 yılında imzalanan Zıtvectorok Anlaşması sonrasında iki taraf arasındaki diplomatik ilişkiler deneysel sayılabilecek şekilde yeniden oluşmaya başlamıştır. Her ne kadar diplomatik karşılaşmaların yer yer çekişmelere sahne olduğu doğrusa da, Recep Ağa'nın elçiliğinin gösterdiği üzere bu yeni pratikler bütününe müttekabiliyet kaygısı damgasını vurmuştur.

Anahtar Kelimeler: Habsburglar, Müttekabiliyet, Osmanlı-Avusturya İlişkileri, Yeni Diplomasi Tarihi, Yeni Çağ Diplomasisi

Abstract

Inspired by the actor-centered approach of the new diplomatic history, the present study offers a snapshot of seventeenth century Ottoman-Austrian relations. The diplomatic mission of Ottoman ambassador Recep Aga in Vienna between 1628 and 1629 has been

* Dr., Araştırma Görevlisi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Tarih Bölümü, e-mail: halefcevrioglu@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0079-8134.

Makale geliş tarihi: 21.09.2021 Makale kabul tarihi: 26.10.2021

examined on the following premises of this novel approach: the use of titles by the Ottoman ambassador during his mission to Vienna, performative diplomatic practices (exchange of the Ottoman and Austrian ambassadors at the border, the Ottoman ambassador's entrance ceremony to Vienna, imperial audiences given by the Austrian Emperor to the Ottoman ambassador) and the treatment of emissaries (alimantation and accommodation). The study suggests that following the Peace Treaty of Zsitva-torok in 1606, diplomatic practices between the two powers were reshaped in an almost experimental fashion. Notwithstanding the conflictual nature of these diplomatic encounters, the Recep Aga embassy shows that the new set of diplomatic practices was marked by a constant concern for reciprocity.

Key Words: Early Modern Diplomacy, Habsburgs, New Diplomatic History, Ottoman-Austrian Relations, Reciprocity

Giriş

XX. yüzyılın ikinci yarısıyla birlikte diplomasi tarihi çalışmaları farklı bir seyre girmiş, eski siyasi olay anlatısı ve devlet adamı odaklı tahliller bir kenara bırakılmıştır.¹ *Yeni diplomasi tarihi* olarak ele alınan literatürde, bürokrasi ve dış politika odaklı eski anlatı terk edilmiş, araştırmalar aktör odaklı bir rotaya girmiştir. Öncelikli olarak elçilerin gündelik yaşamları, ekonomik-kültürel uğraşları, ev sahibi ülkelerde kurabildikleri sosyal rabıtarlar veya kendilerinin gerek ailevi gerek hami-mahmi bağları (patronaj) gibi araştırma alanları artık diplomasi çalışmalarının merkezindedir.² Ayrıca, diplomasi tarihinin böylece kültür tarihiyle etkileşime girmesi sonucu teşrifat, sembolik dil, yazılı-sözlü iletişim gibi konular da artık diplomasiin odağında yer almaya başlamıştır.

Diplomasinin bu nispeten gölgede kalmış, yeni uğraş alanlarını aydınlatmak için ise, kullanılan kaynak havuzunun genişletilmesi

¹ Bu çalışma, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi'nde Mayıs 2021'de tamamlanan doktora tezinden üretilmiştir. Bu vesileyle YUDAB-Balkan Çalışmaları kapsamında, Avusturya Devlet Arşivleri'nde ve Milli Kütüphane'de (Viyana) araştırma yapmamı mümkün kılan YÖK'e (Yükseköğretim Kurulu) ve süreçte yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Cahit Telci'ye (İzmir), Prof. Dr. Claudia Römer'e (Viyana) ve Doç. Dr. Özgür Kolçak'a (İstanbul) teşekkürlerimi arz ederim. Ayrıca, tezin nihai halini almasında yardımlarını gördüğüm Prof. Dr. Suraiya Faroqhi (İstanbul), Dr. İrfan Kokdaş (İzmir) ve eşim Ebru Şengül-Cevrioglu'na da müteşekkirim. Son olarak, doktora eğitimim boyunca paha biçilemez manevi desteğini esirgemeyen dostum Mahmut Tat'ın (1991-2019) aziz hatirasını da rahmetle yâd etmeyi borç bilirim.

² John Watkins, "Toward a New Diplomatic History of Medieval and Early Modern Europe", *Journal of Medieval and Early Modern Studies*, 38:1 (2008), s. 1-13; Tracey A. Sowerby, "Early Modern Diplomatic History", *History Compass*, 14:9 (2016), s. 444-5, 448; Erik Thomson, "For a Comparative History of Early Modern Diplomacy", *Scandinavian Journal of History*, 31:2 (2006), s. 151-172.

gerekmıştır. Yalnızca diplomatik arşivlere (elçi raporları ve idarecilerin kaleme aldığı resmi talimatlar) bakmak, araştırmacıları sadece devletlerarası ilişkilere dair soruların cevaplanabileceği kısıtlı bir alana itmekteydi. Ayrıca, elçi raporlarının, kariyer kaygısı yaşayan elçilerin kendi lehlerine çarpıtılmış olarak üretilmiş olması riski her zaman söz konusudur. Bu yüzden yeni diplomasi tarihinin izlediği metodoloji, diplomatik arşivlerin aile arşivleriyle kıyaslanarak ele alınmasıdır. Başka bir deyişle diplomatik arşivlerdeki resmi belgeler, aile evrakı arasında bulunan elçi günlükleri ve elçilerin yazmış oldukları gayri resmi mektuplar/yazışma ile mukayese edilerek okunmalıdır. Böylece resmi söylemin dışında, diplomatik araçların gerçek nüfuzunun daha iyi algılanabildiği bir kapı açılmaktadır.³

Pek tabii Osmanlı tarihi açısından herhangi bir 'diplomatik arşiv'den bile bahsetmek mümkün değilken, aile arşivleri ya da diplomatik günlükler bulmak tamamen ihtimal dışıdır. Hatta Osmanlı diplomasi tarihinin ana kaynaklarını teşkil eden *sefaretnamelerin* de genel itibarıyla XVIII. yüzyılda kaleme alınmaya başlamasından ötürü Osmanlı diplomatlarının önceki asırlardaki faaliyetleri büyük ölçüde araştırma dünyasının dışında kalmıştır.⁴ Ancak, gerek yeni oluşmaya başlayan gazetecilik faaliyetleri gerekse Avrupa arşivlerinde saklı belgeler en azından XVII. yüzyıl için sınırlı da olsa Osmanlı diplomatlarına ve Osmanlı diplomasisinin işleyişine ilişkin aydınlatıcı bilgiler sunar. Böylece, yeni diplomasi tarihinin en mühim özelliklerinden biri olan aktör odaklı yaklaşımın, Avrupa'ya giden Osmanlı elçilerini takip etmek için kullanılması da kısmen mümkün hâle gelmektedir. Bu bağlamda Orta Avrupa'da birbirlerine komşu Osmanlı ve Habsburg (Avusturya) İmparatorlukları da, diplomatik karşılaşmalar bakımından oldukça hareketli bir deney ortamı teşkil eder.

Mevcut çalışma, 1628 yılında diplomatik bir aktör olarak İstanbul'dan Avusturya İmparatorluğu'na yollanan Osmanlı elçisi Recep Ağa'nın Viyana misyonuna odaklanmaktadır. 1627 yılı Eylül ayında Osmanlı Devleti ve Avusturya arasında sınır bölgesinde icra edilen Sön [Szöny] Barışı'nın ardından, Habsburg ve Osmanlı saraylarının birbirlerinin başkentlerine karşılıklı büyükelçi ve hediyeler yollayarak sulhun devamlılığını garanti etmeleri gerekiyordu. Aslında karşılıklı büyükelçi ve hediye yollama uygulaması, Avrupa'da Osmanlı toprak genişlemesinin geçici olarak sekteye uğradığı 1606 Zsitvatorok Antlaşması'nın⁵

³ My Helsing ve Sophie Holm, "Tidigmodern utrikespolitik som kulturhistoria? En presentation av forskningfältet 'new diplomatic history'", *Historisk Tidskrift för Finland*, årg 100 (2015:4), s. 555-556.

⁴ Kemal Beydilli, "Sefaret ve sefaretname hakkında yeni bir değerlendirme", *Osmanlı Araştırmaları*, 30, sayı. 30 (2007), s. 8-30.

⁵ Gustav Bayerle, "The Compromise at the Zsitvatorok", *Archivum Ottomanicum*, VI (1980), s. 5-54.

hükümlerinden biri olarak 1628'e kadar birkaç kez faaliyete geçirilmişti.⁶ Ancak ilk defa 1628'de iki tarafın büyükelçileri, birbirlerini sırayla karşılıklı başkentlerden alıp kendi başkentlerine eşlik etmek yerine, sınır bölgesinde mübadele edilmişlerdir. Bu da ikili ilişkiler kapsamında serhat bölgesinde büyükelçi mübadelesi uygulamasının başlangıcı anlamına gelmekteydi.⁷

Gerek bu şekilde miladi olma özelliğinden, gerekse günümüze ulaşan dönem kaynaklarının zenginliğinden ötürü, bahsi geçen büyükelçi mübadelesi Avrupalı araştırmacıların dikkatini önceki ve sonraki diplomatik teşebbüslere kıyasla daha çok çekmiştir denebilir. Fakat yapılan çalışmaların odağında pek tabii Avusturya tarafından seçilen büyükelçi Baron Kuefstein yatmaktadır.⁸ Öte yandan, Osmanlı tarafının görevlendirdiği büyükelçi Recep Ağa'ya dair bilgiye sahip değiliz. Bu sebeple mevcut çalışmada Recep Ağa'yı bir diplomatik aktör olarak odağa alıp, ağanın Viyana misyonunu yeni diploması tarihinin unsurları olan seremoniler (sınır mübadelesi, şehre giriş, huzura kabul) ve ağırlama (tayinat ve ikametgâh) pratikleri üzerinden inceleyeceğiz.

1. Recep Paşa'nın Kimliği ve Yola Çıkış

1627 Eylül'ünde imzalanan Sön Anlaşması gereği Avusturya ve Osmanlı taraflarının birbirlerine hediye taşıyan büyükelçiler (*ambassador*) göndermeleri ön

⁶ Karl Nehring, *Adam Freiherr zu Herbersteins Gesandtschaftsreise nach Konstantinopel: Ein Beitrag zum Frieden von Zsitvatorok (1606)*, R Oldenbourg Verlag, Münih 1983, s. 52.

⁷ Karl Teply, "Türkische Gesandtschaften nach Wien (1488-1792)", *Österreich in Geschichte und Literatur*, 20 (1976), s. 19. Yakın zamanda yerli akademik yazında iddia edildiği üzere 1665 yılında Elçi Kara Mehmed Paşa ile Walter Leslie arasında gerçekleşen mübadele, "kaynaklara yansıyan ilk elçi mübadele merasimi" olma özelliğini ancak bilinen Osmanlıca kaynaklara bakıldığında haiz olabilmektedir, Mustafa Can, "Osmanlı Devleti'nde Elçi Mübadelesi", *History Studies*, Cilt 12, 1 (Şubat 2020), s. 91.

⁸ Geçtiğimiz asır boyunca bu konuyu nispeten etraflica ele alan birkaç telif eser bulunmaktadır: Karl Graf Kuefstein, *Studien zur Familiengeschichte, III. Teil: 17. Jahrhundert*, Wilhem Braumüller, Viyana ve Leipzig 1915, s. 259-280; Madeleine Welsersheimb, *Hans Ludwig von Kuefstein (1582-1656)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Viyana, Viyana Üniversitesi, 1970, s. 118-200; Karl Teply, *Die kaiserliche Großbotschaft an Sultan Murad IV. im Jahre 1628 des Freiherrn Hans Ludwig von Kuefsteins Fahrt zur Hohen Pforte*, A. Schendl, Viyana 1976. Sanat tarihi perspektifinden Olga Nefedova, *Heritage of Art Diplomacy: Memoirs of an Ambassador*, Skira, Milan 2013'ün yanı sıra, şu eserlere bakılmalıdır: Peter Burschel, "A Clock for the Sultan: Diplomatic Gift-giving from an Intercultural Perspective", *The Mediterranean History Journal*, 16/2 (2013), s. 547-563; Maximilian Grothaus, "Hans Ludwig Kuefstein und die Kaiserliche Grossbotschaft an die Hohe Pforte im Jahre 1628: Zu zwei niederösterreichischen 'Turquerien' und ihrer Bedeutung", *Kamptal Studien*, 3 (1982-1983), s. 145-174; Klára Berzeviczy, "Fragen des Zeremoniells während einer Gesandtschaftsreise: Einige Bemerkungen zum Reisebericht des H. L. Freiherrn von Kuefstein", *EC-Beiträge zur Erforschung deutschsprachiger Handschriften des Mittelalters und der Frühen Neuzeit, Reihe I – Band I: Beiträge der paläographischen Tagung Quelle und Deutung I am 27. November 2013*, Eötvös-Jozsef Collegium, Budapeşte 2014, s. 53-70. Bütün bunların öncüsü olarak, 1630'lu yıllarda Habsburg saray tarihçisi sayılabilecek bürokrat Franz Christoph Khevenhüller oluşturduğu on dört ciltlik hacimli Kaiser II. Ferdinand biyografisinde, Kuefstein'in elçiliğine de hatırı sayılır ölçüde yer vermiştir, Franz Christoph Khevenhüller, *Annalium Ferdinandeorum Tom XI*, M.O. Weidmann, Leipzig 1726, s. 252-279 ve 721-744.

görülmekteydi. Ancak, on yedinci yüzyıl gerçeklikleri penceresinden bakılınca, Osmanlı diplomatik jargonunda elçilik kavramı veya elçi unvanları henüz tam anlamıyla oluşmuş değildi. Daha detaylı belirtmek gerekirse, Yeni Çağ (yaklaşık 1400-1800) boyunca yalnızca diplomatik görevlerde ihtisaslaşmış bir Osmanlı bürokrat zümresinin varlığından söz etmek mümkün değildir. Bunun yerine Osmanlı idaresi *çavuş* ya da *müteferrika* gibi saray görevlilerini yabancı ülkelere kısa süreli temsilci olarak *ad hoc* misyonlarla göndermeyi seçmiştir.⁹ Hakkında etraflıca bilgiye erişemediğimiz Recep Ağa da gerek Osmanlı hazine kayıtlarında, gerekse dönemin İstanbul'daki İngiltere elçisinin raporunda *Dergâh-ı Âli müteferrikalarından* biri olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁰

İlgili Osmanlı hazine kaydı, Recep Ağa'ya yüklü bir yol harcı ödendiğini göstermektedir.¹¹ Ayrıca, ağa yola çıkmadan önce Avusturya İmparatoru II. Ferdinand (h. 1619-1637) için de tıbbî amaçlarla kullanılan kıymetli taşlar (misk, amber, ban-zehir), kumaş (destar, yorgan, donluk) ve halı (Uşak seccadesi, acem keçesi, kalıçe) gibi eşyalardan bir hediye sepeti oluşturulup ödemesi hazineden yapılmıştır.¹² Bununla birlikte, padişahın ahırından (*raht hazinesini*) kıymetini bilmediğimiz koşum takımları ve atların da hediye olarak gönderildiği kayıtlara geçmiştir.¹³ Benzer şekilde 24 Aralık 1627 tarihli girdide, görevinin önemine istinaden Recep Ağa'ya yola çıkmadan önce Osmanlı idaresi tarafından kaliteli bir

⁹ Murat Uluskan, "Divân-ı Hümâyün Çavuşları", Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2004, s. 127. Bahsi geçen terim (*ad hoc*), kalıcı/daimi temsilin değil de tek seferlik görev amaçlı diplomatik temsiliyet manasına gelmektedir. 1793 öncesi Osmanlı diplomasisi bu kavramla bağdaştırılmıştır. Ayrıntılı bilgi için Bülent Arı, "Early Ottoman Diplomacy: Ad Hoc Period", A.N Yurdusev (ed.) *Ottoman Diplomacy: Conventional or Unconventional?*, Palgrave Macmillan, Basingstoke ve New York 2004, s. 36-65.

¹⁰ Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Devlet Arşivleri Başkanlığı, (Başbakanlık) Osmanlı Arşivi [BOA], *Kamil Kepeci Defterleri [KK.d.]* 1814, s. 139, H. 3 R 1037/M. 12 Aralık 1627. Ayrıca, İngiliz elçisi Sir Thomas Roe da bir "mutafar-aga of the grand signor, in qualetye of a little ambassador" ayrıldığını not düşmüştür, bkz.: Thomas Roe, *The Negotiations of Sir Thomas Roe, in his Embassy to the Ottoman Porte, from the Year 1621 to 1628*, S. Richardson (ed.) Londra, 1740, s. 716: "To Sir Isaac Wake".

¹¹ BOA, KK.d 1814, s. 139: "Be-cibet-i harv-ı rub-ı Recep Ağa 'an müteferrika-yı dergâh-ı 'âli ki ba-elçi-i küçük-i Nemçe be-Beç firistad-büüd, baba 20.000, Be-dest-i Mustafa Çavuş, tâbi-i ağa-yı müşarimileyb 'an Hıżane-i Amire". Recep Ağa'nın yol ödemesi olarak aldığı tüm para 150.000 akçeye yakındır. Aynı defterin devam sayfalarında diğer ödemeler de parça parça kaydedilmiştir.

¹² Hediyelerin değeri yaklaşık 161.400 akçedir, bkz.: BOA, KK.d 1814, s. 169. İlk ödemenin yapıldığı tarih olarak ilgili belge 26 Ra 1037 (5 Aralık 1627) tarihini göstermektedir. Ancak Reindl-Kiel'in aynı hediyelere dair incelediği KK.d 667 kodlu teşrifat defteri 20 Aralık 1627'yi işaret etmektedir, bkz. Hedda Reindl-Kiel, "Der Duft der Macht: Osmanen, islamische Tradition, muslimische Mächte und der Westen im Spiegel diplomatischer Geschenke", *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes*, 95 (2005), s. 223.

¹³ Avusturya Devlet Arşivleri (Österreichisches Staatsarchiv) [OeStA], Hanedan Arşivi (Haus- Hof- und Staatsarchiv) [HHStA], *Diplomatie und Außenpolitik vor 1848 - Staatenabteilungen, Türkei I, Turcia 1114* [Beilage], f. 218a-219b: "Verzeichnus, was der Türggische Abgesandte, Regie Bassa, von der ottomanischen Porten, Ihrer Khay[serlichen] M[ajestät]t[e]t präsentirt unnd überantwortet bat."

hil'at hediye edildiğini görmekteyiz.¹⁴ Recep Ağa'nın İstanbul'dan kaç kişi ile ayrıldığını bilemesek de, Viyana'ya vardığı sırada elçi Recep'in heyeti 130 kişiye ulaşacaktı.¹⁵

Aralık ayında İstanbul'dan ayrıldığını düşündüğümüz Recep Ağa heyeti, 1628 yılının ilk aylarında Avusturya-Osmanlı serhaddine ulaşmış, Budin'de (mod. Budapeşte) beklemeye başlamıştı. Budin'de görevli Osmanlı valisi Murteza Paşa, serhat bölgesinin hem diplomatik hem de idari şefi konumundaydı: Gerek Recep Ağa'nın konaklaması, gerekse elçilik mübadelesinin gidişatından artık Murteza Paşa (g. 1626-1630) sorumlu olacaktı. Paşa'nın, 22 Şubat 1628'de Recep Ağa'ya ve heyetinden önde gelen kimselere (ağaları, kapıcıları ve tercümanı) diplomatik görevlerinden ötürü giydirdiği *hil'atlar* kayıtlara geçmiştir.¹⁶

Recep Ağa Şubat 1628'den aynı yılın eylül ayına kadar serhat bölgesinde (Budin'de) karşı elçi Baron Kuefstein ile mübadele edilmeyi beklemişti.¹⁷ Bu uzun bekleyişin öncelikli sebebi, Osmanlı tarafının hazırlanmış olduğu sultan onaylı anlaşma metninden (*ahidname*), Habsburgların memnun olmamasıydı. Habsburgların argümanına göre metinde sulhu sanki Habsburglar istemiş, de Osmanlılar bahsetmiş, şeklinde ifadeler geçiyordu. Bu yüzden anlaşmanın Habsburgların talep ettiği hale getirilmesi için, derhal Budin ve İstanbul arasında ulaklar gidip gelmeye başlamıştı. İkinci sebep ise, konumuzla daha alakalı olandı: Recep Ağa'ya Osmanlılar tarafından büyükelçi unvanı (*titolo di ambasciatore*) verilmemişti. Habsburg yönetimi, elçi Recep'in sıradan bir ağa olmasından rahatsızdı: Avusturyalılar, büyükelçi olarak atadığı kimseleri soylular arasından seçtiklerinden (Kuefstein'in baron olması gibi), aynı hassasiyeti Osmanlıların da göstermesini bekliyorlardı. Habsburg tarafı, Osmanlılar gerekli değişiklikleri yapmazsa sulhu tehlikeye atmayı göze aldıklarını, kısacası 'mütekabiliyet' çerçevesinde muamele görme isteklerinden taviz vermeyeceklerini bir ulak ile Budin'deki Murteza Paşa'ya bildirmişlerdi.¹⁸

Habsburg idaresinin, Osmanlı elçisinin terfi-i rütbesini istemesinin Osmanlılar için olmasa da dönemin Avrupa diplomatik adabı içerisinde şüphe

¹⁴ BOA, *Büyükruşnamçe Defterleri* [D.BRZ.d] 20683, s. 36.

¹⁵ OeStA, *Finanz- und Hofkammerarchiv* [FHKA], *Sammlungen und Selekte, Reichsakten* [RA] 302.24 (eski sistem Fasz. 185/A içinde), f. 266a-b (10 numaralı tomar).

¹⁶ BOA, *Maliyeden Müdevver Defterler* [MAD.d] 7339, s. 4: (16 C 1037/22 Şubat 1628). 1628-1629 arasında içeren bu defter, Murteza Paşa zamanında tutulan bir Budin Vilayeti hazinesi muhasebe (*ruşnamçe*) defteridir. Bu defterin muhtelif sayfalarında paşanın Şubat ile Eylül 1628 arasında Budin Vilayeti'nde konaklaması için harcanan yaklaşık yarım milyon akçelik meblağın girdilerine ulaşmak mümkündür, s. 13,14, 18.

¹⁷ Budin hazinesi Recep Ağa ve heyetine Budin Eyaleti'nde konakladıkları 256 gün için (deftere göre 22 Ocak'tan itibaren eylül sonuna kadar) günlük 1150 akçe yeme-içme masrafı yapmıştır, BOA, *MAD.d* 7339, s. 14 (20 Ekim 1628).

¹⁸ OeStA, *HHStA, Venedig, Dispacci di Germania* [V.Disp.G] 69, s. 159-160: "Di Prage li 9 Febraro 1627 [1628]": "... *essendo resolutissimi Imperiali di non cedere, et volere essere trattati del pari* [vurgu yazara ait]".

götürmez bir karşılığı vardı: Modern öncesi Avrupa toplumunda 'şeref' (*Ehre*) kavramı, sosyal sermaye olarak görülmekteydi. Bu durumda Avrupalı monarkın huzuruna çıkarken efendisini temsil eden diplomat da hâliyle temsil ettiği hükümdara yaraşır bir sosyal sermayeye sahip olmalıydı. Yeni Çağ standartlarında mevzubahis sosyal sermayenin de aristokraside yer almaktan geçtiğini düşünürsek, Habsburgların kendi diplomatlarını soylular arasından seçmesi ve Osmanlıların da aynısını yapmasını istemesi anlam kazanmaktadır.¹⁹ Nihayetinde hem Habsburg hem de Osmanlı hükümdarları taçlı-başlar arasındaki en yüksek kategori olan imparatorlar olduklarından, sembolik temsilin gerçekleştiği huzura kabullerde elçilerinin hem temsil ettikleri hükümdarı hem de huzurunda buldukları hükümdarı onurlandırmak adına yüksek sosyal sermaye sahibi, yani soylu olmaları gerekmektedir.

Aslında Osmanlı yönetimi, elçilerinin rütbesine yönelik bu tarz bir taleple ilk defa karşılaşmıyordu. Daha önce, mesela 1617 yılında, Avusturya'ya elçi gönderilen Ahmet Kâhya'ya, Kanije Beylerbeyliği payesi verilmişti.²⁰ 1628'de de aynı durum söz konusu olmuştu: Osmanlı-Habsburg sınırında yer alan, ancak Budin kadar büyük ve önemli olmayan Kanije Eyaleti'nin yöneticiliği payesi, bu sefer de Recep Ağa için uygun görülmüştü.²¹ Bu payeyle artık elçi Recep, 'paşa' yapılmış ve böylece büyükelçi statusüne yükselmişti. Gerçekten de Budin hazine defterinde, Budin'e ilk vardığında ağa olarak kayıtlı Recep'in sonraki aylarda Recep Paşa olarak karsımıza çıktığını görmekteyiz.²²

Daha önce literatürde dikkat çekildiği üzere, Avrupa toplumunda olduğu şekliyle bir aristokrasi sınıfının Osmanlılarda bulunmayışı, Osmanlılarda 'elit' kabul edilme şartını sultan hizmetinde çalışmayla ilişkilendirmişti. Başka bir deyişle, Yeni Çağ'da bir toplumsal sermaye olarak görüldüğüne değindiğimiz 'şeref', Osmanlı toplumunda sultanın hükümetinde elde edilen konumla kişiye transfer edilmiş oluyordu. Böylece askeri sınıfa dâhil olmak, aslında Osmanlı eliti (ya da soyluları) arasına girmek manasına gelmekteydi.²³ Haliyle 'paşa' unvanı da sultanın taşra hükümetindeki en yüksek idari unvan sayılmaktaydı. Bu sebeple

¹⁹ André Krischer, "Souveränität als sozialer Status: Zur Funktion des diplomatischen Zeremoniells in der Frühen Neuzeit", Ralph Kauz, Giorgio Rota, Jan Paul Niederkorn (haz.) *Diplomatisches Zeremoniell in Europa und im mittleren Osten in der frühen Neuzeit* içinde Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Viyana 2009, s. 5-8.

²⁰ Sándor Papp, "Osmanische Funktionäre im Informationsnetz des kaiserlichen Residenten in Konstantinopel Simon Reniger (1649-1666)", *Chronica*, 19 (2020), s. 33.

²¹ OeStA, *HHSLA, V.Disp.G* 70, s. 23: "Di Prage li 15 Marzo 1628".

²² BOA, *MAD.d* 7339, s. 4, 13, 14. Habsburg kayıtlarında dönemin sadret kaymakamının (Topal Recep Paşa) Osmanlı heyetini birazdan baştan savma hazırladığı, ancak sınır bölgesinde Murteza Paşa'nın hem Büyükelçi Recep'in taşıdığı Osmanlı hediyelerini takviye ettiği hem de Recep'e 'paşa' ünvanının verilmesini sağladığı belirtilmiştir, OeStA, *HHSLA, Türki I, Turica* 112, (1633) f. 94a: "Constantinopel den 12 July 1633".

²³ Ehud Toledano, "The Emergence of Ottoman-Local Elites (1700-1900): A Framework for Research", Illan Pappé ve Moshe Ma'oz, *Middle Eastern Politics and Ideas: A History from within* içinde, Tauris, Londra-New York 1997, s. 150-151.

olacak ki on yedinci yüzyılın devamında da Avusturya'ya gidecek elçilere Temeşvar ya da Rumeli Beylerbeyi gibi makamlarla 'paşa' payesinin verilmeye devam ettiğini görüyoruz.²⁴ Osmanlı yönetimi için 'büyükelçi' veya 'soylu' gibi tanımlayıcılar pek anlamlı olmasa da, 'paşa' ibaresinin ifade ettiği önemin ne Habsburglar ne de Osmanlılar tarafından tartışmaya açılmadığı muhakkaktı.

Recep Paşa'nın misyonuna dönecek olursak, anlaşma metninin son halinin İstanbul'dan Viyana'ya ulaştırılmasıyla (10 Eylül 1628),²⁵ artık büyükelçi mübadelesi için bir engel kalmıyordu. 23 Eylül tarihli gazete haberine göre, Viyana yönetimi Osmanlı elçisi Recep Ağa'nın (artık Paşa) ilerleyen haftalarda şehre gireceğini bildirmiş ve bu şehre giriş merasiminin öncekilerden daha şatafatlı olacağı söylenmişti. Bu sebeple ahaliye, Osmanlı büyükelçisini karşılamak için şehre giriş günü şık ve silahlı olarak sokaklarda olmaları duyurulmuştu.²⁶ Viyana'dan çoktan ayrılmış olan Habsburg Büyükelçisi Baron Kuefstein da o sıralarda iyice Osmanlı sınırına yaklaşmış, Habsburg-Osmanlı serhaddindeki son Avusturya kalesi olan Komaron'a varmıştı. Recep Paşa da aynı tarihlerde maiyeti, heyetine eşlik eden mehter takımı ve kırk kadar arabayla Budin'den çıkıp sınırdaki son Osmanlı kalesi olan Estergon'a doğru yola koyulmuştu.²⁷ Mübadele, Estergon ile Komaron arasında, serhat bölgesinde yer alan ve tarafsız olduğu kabul edilen bir yerde gerçekleşecekti (Ek 1: Harita).

2. Büyükelçi Mübadelesi

Sınır bölgesinde eş zamanlı gerçekleşen büyükelçi mübadelesi uygulamasının 1628 yılıyla başladığına daha önce değinmiştik. Erişebildiğimiz Osmanlı kaynakları anlatı niteliğinde olmadığından, mübadelede gerçekleşenlere dair ancak Habsburg Büyükelçisi Baron Kuefstein'in sefaretnamesinde bilgi bulmaktayız: Kuefstein, "*saat ve yer hususunda Türklerle yapılan mutabakat*" üzerine, büyükelçilik mübadelesi için 26 Eylül 1628 günü sabah 9'da Komaron'dan harekete geçtiğini not etmiştir.²⁸ Viyana'dan beri kendisini ve heyetini taşıyan on sekiz teknenin yanı sıra, sınır kalelerinden eşlik için gelen on bir *şayka* (sığ sularda ilerleyebilen

²⁴ 1650 yılında elçilik yapan Hasan'a Temeşvar Beylerbeyi, 1665 yılında yine müteferrika olan Kara Mehmed Ağa'ya ise Rumeli Beylerbeyi olarak paşa payesi verilmişti, bkz.: Papp, "Osmanische Funktionäre", s. 32; Ernst D. Petritsch, "Die osmanische Großbotschaft und der Weltreisende Evliyâ Çelebi in Wien (1665/66)", Karin Sperl, Martin Scheutz, Arno Strohmeyer (haz.) *Die Schlacht von Mogersdorf/St. Gotthard und der Friede von Eisenburg/ Vasvár 1664. Rahmenbedingungen, Akteure, Auswirkungen und Rezeption eines europäischen Ereignisses*, Burgenländische Landesarchiv, Eisenstadt 2016, s. 269.

²⁵ József Stessel, "II. Ferdinand'ın Büyükelçi Kuefstein'a mektubu, 10 Eylül 1628", *Magyar Történelmi Társ.* 50 (1902), s. 427.

²⁶ *Neu-ankommender Currier Auß Wienn, (Ordentliche Zeitungen)*, vom 23. September/Anno 1628.

²⁷ BOA, MAD.d 7339, s. 14.

²⁸ OeStA, HHStA, *Türkei I, Turica* 111-3, f. 7a-b. Elçi mübadelesinin devamı bu kaynaktan aktarılacaktır.

tekneler) ile Tuna Nehri üzerinde ilerlemektedirken, 400 atlı ve 200 piyade de nehir kenarında uygun adımlı bir kortej oluşturuyordu. Saat 10 civarı (daha önceki sulhların bağlandığı ve dolayısıyla tarafsız bölge statüsünde olan) Almaş ve Sön yerleşimleri arasına varmışlardı. Kuefstein'a göre mübadelenin burada yapılmasını, bir gün önce Osmanlı tarafı temsilcileri ile Habsburglar adına Komaron Kalesi komutanının vekili kararlaştırmıştı.

Avusturya elçisi Kuefstein, Almaş-Sön arasına geldiği vakit, karşısında benzer bir kalabalıkla Osmanlı Büyükelçisi Recep Paşa'yı ve Estergon sancakbeyini hâlihazırda bekler bulmuştu. Kuefstein maiyetine tekmeden inmelerini buyurmuş ve iki soylu yaverini, kalabalık bir hizmetkâr grubu ve tercümanıyla birlikte Osmanlı büyükelçisine selam ve karşılama için yollamıştı. Buna mukabil Recep Paşa da dört ağasını Kuefstein'a aynı sebeple göndermişti. Ağalar Kuefstein'ı selamlayıp, sıhhatini sormuşlar, ardından da kendisinden yarı yolu gelmesini rica etmişlerdi, zira Osmanlı büyükelçisi de öyle yapacaktı.

Kuefstein yürüyüşe başlamadan önce gönderdiği adamlarının dönmesini beklemek istediğini söylemiş, adamları döndüğünde de aynı şekilde kendisinden, kaygından inmesini rica etmişlerdi. Bunun üzerine Kuefstein, bir yanında Kaiser'in yanına tayin ettiği bir görevli ve diğerinde Komaron Komutanı Baron Kollonitsch ile kayıktan kıyıya inmişti. Artık yapılması gereken, iki büyükelçinin de birbirlerine doğru yürüyüp orta yolda buluşmalarıydı. Kuefstein, taraflar yürümeye başladıktan sonra Recep Paşa'nın, "*mağrur edasıyla, ve kendince [Kuefstein'a karşı] takınmış olduğu öndelik tavrını vurgulamak için adımlarını yavaşlattığını ve hatta sabit durduğunu*" fark etmiştir.²⁹ Kısacası Kuefstein Osmanlı tarafının, adeta ayaklarına gitsin diye kendisini beklediğini ima etmektedir. Bunun üzerine Kuefstein kendisi de durmuş ve eğer Osmanlı büyükelçisi derhal ilerlemezse, her şeyi bırakıp gideceğini söylemiştir.³⁰ Sefaretnamesinde açıkça bu şekilde dile getirmese de, Baron Kuefstein belli ki diplomatik müteakabiliyetten ödün vermek istemiyordu.

Baron Kuefstein'ın, Recep Paşa'nın yapmaya çalıştığı kurnazlık hakkında doğru söyleyip söylemediğini ne yazık ki hiçbir zaman bilemeyeceğiz. Ancak, şayet böyle bir durum gerçekleşmişse de, herhangi bir yorum yapmadan önce sebebinin acaba gerçekten Osmanlı tarafının bilinçli bir politikası mı olduğunu; bunun Büyükelçi Recep Paşa'nın kendi inisiyatifiyle yaptığı bir hamle mi olduğunu; yoksa karşılıklı bir yanlış anlaşılma sonucu herhangi bir sebepten Recep Paşa'nın duraklama ihtiyacı mı hissettiğini bilmek gerekir. Ayrıca, karşılıklı birbirine yürüyen iki kişinin göz kararıyla nerenin orta nokta olduğuna karar vermeleri de oldukça muğlak bir arayış olsa gerekir. Yine de hatırlatmakta fayda var ki yıllar sonra, 30 Mayıs 1665'te gerçekleşecek elçi Kara Mehmed-Walter

²⁹ OeStA, HHSIA, *Türkei I, Turcica* 111-3, f. 7b: "*Ich aber gleich darauf vermerckbet, dass die Türcken ihrer stolzen artb nach, unnd zu erzäigung einer vermäinten präeminenz, längsamer, dann Wier, fortgängen, unnd gar still zu stehen sich unterstanden*".

³⁰ OeStA, HHSIA, *Türkei I, Turcica* 111-3, f. 7b.

Leslie mübadelesinde, Osmanlı elçisinin “*ilk gelen elçiyi mağlup, diğerini ise galip*” olarak addettiği görüşü, Recep Paşa’nın yapmaya çalıştığı kurnazlığın Osmanlı havsahasında yeri olabileceğine işaret etmektedir.³¹ Hakikat ne olursa olsun, 1628’de ilk defa gerçekleşen mübadelede yaşanan bu tarz bir sürprizin tekrarlanmaması adına ileride önlem alınacak ve gerek 1665’te gerekse sonrasında sınırdaki teati noktasında üç direk dikilmiş olacaktı: elçiler kendi taraflarındaki ilk direkte atlarından inip, orta direğe aynı anda ulaşmaya çalışacaklardı.³²

Nihayetinde Kuefstein anlatısına dönecek olursak, büyükelçinin geri dönme tehdidini duyup bütün barış sürecinin suya düşmesi ihtimalinden çekinen Osmanlılar yollarına devam etmiş ve böylece iki taraf birbirlerine doğru yürüyüp gelmişlerdir. Taraflar birbirlerine ulaştığında, dostane selamlarını vermişlerdir. Ardından Kuefstein söze girip, ilk olarak iki imparatorun sulhu bağlamasından ötürü kendisinin Kaiser II. Ferdinand tarafından Sultan IV. Murad’a (h. 1623-1640) gönderildiğini söylemişti. Kuefstein, sözlerine büyükelçi Recep’e sıhhatler ile iyi yolculuklar dileyerek ve Habsburg Sarayı’nda, imparator nezdinde çok iyi muamele ve karşılama bulacağını vurgulayarak devam etmişti. Cevaben Recep Paşa da sıhhatler ve iyi yolculuklar dilemişti. Bunun üzerine Kuefstein, Osmanlı tarafının talep ettiği mürur tezkeresini (*Gelaitsbrieff*) henüz Kaiser’den elde edemediklerini, bu yüzden de Komaron komutanından aynı ricayı yenilemesini kısa süre önce istediğini söylemişti.³³ Bunu dert etmiş gözükmeyen Osmanlı büyükelçisi, derin bir saygıyla Sultan Murad’ın Kuefstein adına çıkarttığı mürur tezkeresini uzatmış ve kendisi için gelmesi gereken mektubu bekleyeceğini söylemişti. Ancak Kuefstein, teşekkürlerini sunmakla beraber sebepsiz bir şekilde (lakin muhtemelen mütekabiliyet adına) Osmanlı tarafının verdiği mektubu almayı dostça reddetmişti. Böylece elçi mübadelesi tamamlanmış oluyordu.

Artık Recep Paşa, Kaiser’in tayin ettiği görevlinin, yani Komaron Kalesi komutanı Kollonitsch’in gözetimi altındaydı.³⁴ Habsburg idaresi, o sıralarda Osmanlı topraklarında hüküm süren veba salgınından ötürü büyükelçiyi hemen yoluna koymamış, bir süre Komaron’da karantina amacıyla bekletmiştir (*auszulufften/fare un poco di contumacia*).³⁵ Günümüz standartlarında bir büyükelçiye veba şüphelisi gözüyle bakılması kulağa oldukça rahatsız edici gelebilir. Ancak, aynı sebepten ötürü Habsburg Büyükelçisi Baron Kuefstein’in da Budin’e kabul

³¹ Ernst D. Petritsch, “Die osmanische Großbotschaft”, s. 272.

³² Christoph Würflinger, “Symbolische Kommunikation im habsburgisch-osmanischen Konfliktmanagement: Die Großbotschaft des Anton Corfiz Graf Ulfeld nach Konstantinopel 1740/41”, Yüksek Lisans Tezi, Paris Lodron Universität Salzburg, 2017, s. 47.

³³ Avusturya Harp Şurası’nın (*Hofkriegsrat*) kayıtlarında, Recep Paşa için aman mektubunun ancak 30 Eylül’de oluşturulduğunu görüyoruz, OeStA, *Kriegsarchiv [KA]*, *Hofkriegsrat [HKR]* P 260, f. 279b: “Salvus Conductus für Herauffraifung des Türckischen Legatus”.

³⁴ Recep Paşa’nın eşlikçisi Kollonitsch’ten tayinatını talep ettiği kayıtlara geçmiştir, OeStA, *KA*, *HKR* P 259, f. 298a, 1 Ekim 1628.

³⁵ *Neu-ankommender Currier Auß Wien*, (*Ordentliche Zeitungen*); ve OeStA, *HHStA*, *V.Disp.G* 71, s. 45. İkisi de 7 Ekim 1628 tarihlidir.

edilmeyip, Murteza Paşa tarafından şehir dışında, bir sahra çadırında ağırlandığını düşünürsek, paşanın çok da itiraz hakkı yoktu. Recep Paşa'nın elçilik mübadelesinden sonra Viyana'ya girişine kadar yirmi beş günlük bir zaman geçmesi gerekecekti.³⁶

Nihayetinde Recep Paşa ve heyeti 20 Ekim günü şehre girişten önceki son durak olan Schwechat'a gelmişlerdi.³⁷ Bu sırada şehir içerisinde de hareketlenmeler başlamıştı. Habsburg idaresi şehrin dört bir yanındaki mahallelerde davullar çaldırıp, şehir sakinlerinin ertesi sabah erkenden silahlarıyla beraber Osmanlı elçisini karşılamaya gelmelerini duyurmuştu. Şehir sakinleri dört farklı sancağa/alaya (4 *Fabnen*) bölünüp karşılama için dizileceklerdi. Ulaşan haberler, elçi Recep'in gösterişli bir maiyet ve kortejle gelip, Kaiser II. Ferdinand için göze hoş hediyeler getirdiği doğrultusunda idi.³⁸

3. Recep Paşa'nın Viyana'ya Girişi

Şehre giriş seremonileri, Yeni Çağ Avrupa diplomatik kültürünün yerleşik öğelerinden biriydi. Avusturya hükümdarlarının ikamet ettiği Viyana'ya girişin seremoniyle gerçekleşmesi, aslında birinci dereceden (*primi ordinis*) elçilere tanınan bir ayrıcalıktı. Daha net belirtmek gerekirse, dönemin cumhuriyet ya da prenslik değil de ancak krallık statüsünde olan devletlerinin Habsburg başkentine gönderdikleri elçilerinin tören alayıyla Viyana'ya girme ayrıcalığı bulunmaktaydı.³⁹ Pek tabii imparatorluk statüsünde olan Osmanlı Devleti temsilcileri de birinci dereceden elçiler olarak alayla Viyana'ya girmektedirler.

21 Ekim 1628 günü gerçekleşen Recep Paşa heyetinin şehre girişi hakkında dönemin gazetesi bize önemli bilgiler vermektedir:⁴⁰ Önceki gün duyurulduğu üzere Viyana ahalisi sabahtan silahlarını kuşanmış bir şekilde, ait oldukları dört sancaktan birinin altına gelmişler, tam öğle vakti kendilerine buyrulan konuma geçmişlerdi: Her ne kadar dört sancak önceden belirlenmiş konumlarda

³⁶ Vebadan ötürü o sırada Osmanlı idaresi Budin'i boşaltmış, Peşte dışında sahra çadırlarına yerleşmişlerdi, Klára Berzeviczy, "Fragen des Zeremoniells während einer Gesandtschaftsreise: Einige Bemerkungen zum Reisebericht des H. L. Freiherrn von Kuefstein", Balázs Sára (ed.), *EC-Beiträge zur Erforschung deutschsprachiger Handschriften des Mittelalters und der Frühen Neuzeit, Reihe I – Band I: Beiträge der paläographischen Tagung Quelle und Deutung I am 27. November 2013*, Eötvös-Jozsef-Collegium, Budapeşte 2014, s. 61.

³⁷ OeStA, KA, HKR P 260, f. 283b (20 Ekim 1628). Schwechat günümüzde havalimanının bulunduğu yerdir.

³⁸ *Neu-ankommender Currier Auß Wienn, (Ordentliche Zeitungen)*, vom 21. October / Anno 1628.

³⁹ Jan Paul Niederkorn, "Das Zeremoniell der Einzüge und Antrittsaudienzen der venezianischen Botschafter am Kaiserhof", Ralph Kauz, Giorgio Rota, Jan Paul Niederkorn (haz.) *Diplomatisches Zeremoniell in Europa und im mittleren Osten in der frühen Neuzeit*, içinde Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Viyana 2009, s. 84-85.

⁴⁰ *Neu-ankommender Currier Auß Wienn, (Ordentliche Zeitungen)*, vom 28. October / Anno 1628. Gazete haberiyle neredeyse birebir aynı anlatıyı kuran havadis derlemesine de bakılabilir: *Theatrum Europaeum*, Yıl 1628, s. 1144-45.

tutulmuşsalar da, ahali sırayla büyükelçinin geçeceği cadde üzerine yerleştirilmişti. Ardından, elçi heyetine rehberlik edecek saray görevlisi (*Hoffmarschalk*) Kont Schwarzenburg, hem kendi maiyeti hem de peşi sıra gelen bir kısım şehir sakini ve tüccarlar ile at sırtında şehir dışına çıkıp, surların yarım mil ötesinde, St. Mark isimli arazide Recep Paşa'yı karşılamışlardı.

Kont Schwarzenburg ve Recep Paşa birbirlerine doğru yaklaşmışlar ve mesafe yeterince kapanınca önce paşa sonra da saray nazırı atlarından inmişlerdir. Karşılıklı birkaç adım attıktan sonra ev sahibi Schwarzenburg durmuş ve misafiri Recep Paşa'nın kendisine gelmesini beklemiştir. Paşa yaklaşıncaya da iki taraf birbirine hürmetlerini sunmuşlar (*einander erzeigter gebührenden Reverenz*), ardından Kont Schwarzenburg tercüman vasıtasıyla paşayı selamlayarak (*gratulirt*) karşılamıştır. Akabinde, Recep Paşa'nın önüne Kaiser II. Ferdinand tarafından gönderilmiş ve göz alıcı mücevherlerle koşumları süslü bir atı getirmişler, o da hemen binmişti.⁴¹

Şehre giriş anına dair gazetede yer almayan önemli bir hususu Murteza Paşa'nın geç tarihli bir mektubundan öğrenebiliyoruz: Recep Paşa ve heyeti Viyana'ya girerken, her ne kadar mehter çalınmasına izin verilmişse de, sancak dalgalandırılmasına müsaade edilmemişti.⁴² Belli ki bu konuda önceden bir mutabakata varılmış olduğundan, Recep Paşa herhangi bir itirazda bulunmamıştır. Mızıka ve sancak konusundaki bu hassasiyet, 1616 yılında İstanbul'a maiyetiyle birlikte giren Habsburg büyükelçisinin mızıka ekibine davulborazan çaldırıp sancak sallandırması meselesine dayanıyordu. Bir tarafında Hristiyanlığı temsilen çarımha gerili İsa ve diğer tarafında Habsburgların arması olan çift başlı kartal yer alan sancağın Müslüman Osmanlı başkentine girerken açılması, o sene haliyle bir krize sebebiyet vermişti.⁴³ Hal böyleyken, sonraki elçilik seremonilerinde bu konu şehre giriş töreni başlamadan bir karara bağlanırmıştı. Gerçi her ne kadar Recep Paşa mehter çaldırabilmişse de, mevkidaşı Baron Kuefstein'in İstanbul'a girerken ne sancak açmasına ne de mızıka çaldırmasına izin verilmemişti.⁴⁴

Recep Paşa'nın Viyana'ya giriş seremonisine dönecek olursak: Paşa, Kaiser II. Ferdinand'ın gönderdiği bineğe atladıktan sonra, bugün de aynı ismi taşıyan Kärntner Kapısı'ndan maiyetiyle birlikte şehre girmiş ve günümüzde '2. Viyana ilçesi' olarak bilinen Leopoldstadt (*vor dem Rothen Thurn über der Schlagbruck*) tarafına kadar geçit yapmıştır. Görselden (Ek 3) anlaşılacağı üzere izlenen güzergâhın, Recep Paşa ve heyetini lojmanlarına götürmek için en kısa yol olmadığı doğrudur. Ancak yapılan bu kısa dolambaçla heyet hem huzura kabul

⁴¹ *Neu-ankommender Currier Auß Wienn, (Ordentliche Zeitungen)*, vom 28. October/ Anno 1628.

⁴² OeStA, HHSStA, *Türkei I, Turcia* 111-4, f. 120a: "Datum Offen den 3. Novembers Anno 1628 ./."

⁴³ Adam Wenner, *Türkisches Reisebuch von Prag aus biss gen Constantinopel, ...*, Simon Halbmayer, Nürnberg 1622; ve tercümesi için Crailsheimli Adam Wenner, *Padışahın Huzurunda: Elçilik Günlüğü, 1616-1618*, Çev. Türkis Noyan, Kitap Yayınevi, İstanbul 2011.

⁴⁴ OeStA, HHSStA, *Türkei I, Turcia* 111-3, f. 17b.

gününden önce imparatorluk sarayını (*Hofburg*) hem de şehrin sembolü konumunda olan Aziz Stefan Katedrali'ni (*Stephansdom*) uzaktan görmüş oluyordu.

Dönemin gazetesi tören alayını ve ilerleyişini şöyle aktarmaktadır: En önde bir bölük kimi mızraklı kimi mızraksız, davullar ve uzun sancaklar taşıyan Macarlar gitmekteydi ki, bunlar ta sınırdan beri Osmanlı heyetine eşlik etmişlerdi.⁴⁵ Peşleri sıra bir gün önceki duyuruyu ciddiyetle dikkate almış şık giyimli, mavi tüyler ve kuşaklar takmış şehir eşrafı ve tüccarı at üstünde ilerliyordu. Bu grubun ön kısımlarında ise şehrin belediye başkanı Daniel Moser ve ticaret sorumlusu yer almaktaydı. Şehir eşrafının arkasındaki grubu da (ki aralarında pek çoğu kasaptı) yine at üstünde şık giyimli şehir sakinleri oluşturmaktaydı. Artık bu üçüncü grubun ardından da Osmanlı elçilik heyeti başlıyordu. Hediye olarak getirilen atların ve Recep Paşa'nın boşa çıkan atının önünde mızraklı askerler gitmekte, artlarında ise birkaç Osmanlı süvarisi ve nihayet büyükelçi Recep gelmekteydi.⁴⁶ (Ek 2)

Recep Paşa'nın fiziksel görünüşüne dair de ilk defa bu vesileyle malumat sahibi oluyoruz: Gazetenin tabiriyle yaşlı ve şişman bir adam olan Recep Paşa, sarı kadifeden içlik (*Underrock*) ve kırmızı kadifeden bir kaftan (*Oberrock*) giymekteydi.⁴⁷ Paşa ilerlerken yanında da saray nazırı Kont Schwarzenburg ve iki kişi daha at binmekteydi: Komaron muhafızı Kollonitsch'in ifadesine göre, Kont Schwarzenburg elçinin sağında, kendisi ise solunda ilerlemekteydi. Artlarından saray halkı (*Hoffleuth*) ve en sonda da mızrak ve sancak taşıyan birkaç Osmanlı tebaası daha yürümekteydi. Osmanlı heyetinin yükünü taşıyan arabalarla da kortej sonlanmış oluyordu. Yine Kollonitsch'in aktardığına göre heyetin yolu Kärntner Kapısı'ndan sonra imparatorluk ahırları (Kayserstall), kömür pazarı (Kholmarkht) ve Graben'den geçmişti. Rothenthurm denen şehir kapısından çıkan heyet, Tuna üzerindeki köprüden (Schlagbruck) geçerek şehri terk etmişti. Köprüyü geçtiklerinde varmış oldukları Tuna Nehri adacığı (Leopoldstadt), Osmanlı heyetinin aylarını geçireceği yer olmuştu.⁴⁸ (Ek 4 ve 5)

4. Büyükelçi Recep Paşa'nın Viyana'daki İkametgâhı, Tayinatı ve İlk Günleri

Osmanlı elçileri on altıncı yüzyıl boyunca, yirmi otuz kişilik nispeten küçük heyetlerle geldiklerinden, konaklama meselesi o dönemde Habsburglar için pek sorun olmamıştı.⁴⁹ Öyle ki, 1565'de gelen Hidayet Ağa'nın suriçi Viyana'da

⁴⁵ OeStA, KA, HKR P 260, f. 284a. 21 Ekim 1628 tarihli bu girdi Raab (Yanık) Kalesi'nden iki yüz hafif süvarinin (*Husar*) geldiğini belirtir.

⁴⁶ *Neu-ankommender Currier Auß Wienn, (Ordentliche Zeitungen)*, vom 28. October/ Anno 1628.

⁴⁷ *Neu-ankommender Currier Auß Wienn, (Ordentliche Zeitungen)*, vom 28. October/ Anno 1628.

⁴⁸ OeStA, HHStA, *Handschrift Weiß [HS W] 1114*, Mektup K4: "Wienn den 22 Okt. :628".

⁴⁹ Karl Teplý, "Türkische Gesandtschaften", s. 18.

(günümüzde ‘1. Viyana’) bir lojmanda kaldığı bilinmektedir.⁵⁰ Ancak, Zitvatorok Anlaşması’ndan sonra başlayan büyükelçilik/hediye elçiliği uygulamasıyla Osmanlı heyetleri de kalabalıklaşmış ve heyetlere suriçi Viyana’da yer bulmak pek kolay olmamıştır. Literatürde 1634 sonrasında gelen Osmanlı büyükelçilik heyetlerinin Viyana’nın dışında, Leopoldstadt varoşunda yer alan ‘Zum Goldenen Lamm’ isimli handa kaldıklarına dikkat çekilmişse de, Recep Ağa’nın 1628-1629 yıllarındaki lojmanı ilgili araştırmanın dışında kalmıştır.⁵¹

21 Ekim’de Viyana’ya yerleşmiş olan Recep Paşa’nın kaldığı yere dair arşiv malzemesi bilgi sunmaktadır: Şehirdeki Venedik elçisinin raporuna göre bu ikametgâh, “*şehrin dışında, yakınlarda yer alan kimi evler*” idi.⁵² Muhtemelen bu kadar kalabalık (yaklaşık 130 kişi) bir heyeti tek bir evin kaldırması mümkün olmadığından, bahsi geçen yer birkaç haneden mürekkep bir bina olmalıydı. Her halükarda bu ev kompleksi, Avusturya kayıtlarına kulak verecek olursak alelade bir bina değildi: Avusturya Sarayı Maliye Dairesi (*Hofkammer*) Direktörü Jacob Berchtold’un Leopoldstadt’taki ikametgâhı, Habsburg hazinesi tarafından haftalık ödemelerle Recep Paşa ve heyeti için kiralanmıştı.⁵³ Bu durumda Osmanlı büyükelçilerinin suriçinde değil de Leopoldstadt’ta ikamet etmeleri 1628’de başlamıştır.

Recep Paşa’nın Viyana’da günlerini nasıl geçirdiğine dair fazla malumatımız bulunmamaktadır. Yine de Osmanlı tarafıyla iletişim trafiğinin Budin Valisi Murteza Paşa üzerinden ya da sadece paşa ile olduğunu varsayabiliriz.⁵⁴ Viyana’ya dönecek olursak, bir elçi olarak misyonundaki en önemli anın, gönderildiği hükümdarın şahsen karşısına çıkmak olduğu bilincinde olan diplomatik çevre için, Kaiser II. Ferdinand’ın ne zaman Recep Paşa’yı göreceği büyük merak unsuruydu. Şehirdeki Venedik temsilcisi, Ferdinand’ın Recep Paşa’yı gelişinden bir hafta sonra 28 Ekim’e kadar hâlâ kabul etmediğini not düşmüştür. Bundan daha önemlisi ise, Recep Paşa’ya verilen ‘tayinat’a dair yaşananlardı.⁵⁵

⁵⁰ Özgür Kolçak, “Sınır Diplomasından Saltanat Elçiliğine: Bir 16. Yüzyıl Diploması Hikâyesi Yahut Marcus Scherer/Hidayet’in Esrarlı Sergüzeşti”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 39: 67 (2020), s. 182.

⁵¹ Richard Perger ve Ernst D. Petritsch, “Der Gasthof "Zum Goldenen Lamm" in der Leopoldstadt und seine türkischen Gäste”, *Studien zur Wiener Geschichte: Jahrbuch des Vereins für Geschichte der Stadt Wien*, 55 (1999), s. 164.

⁵² OeStA, *HHSIA*, *V.Disp.G 71*, s. 64: “Da Vienna li 28 Ottobre 1628”: “è alloggiato fuori della Città in alcune case vicine”.

⁵³ OeStA, *FHKA*, *Hoffinanz Österreich [HFÖ]* P 731, f. 272a: “Hern Jacobn Berchtoldt HoffCamer Directorn die demselben wegen des Türrgişhen Pottsbafters einlosierung in sein Hauß über der Schlagbrucken.” Haftalık kira bedeli 40 *Florin* (yaklaşık 27 guruş: 2400 akçe) olarak kaydedilmiştir.

⁵⁴ OeStA, *HHSIA*, *Türkei I, Turcica* 111-4, f. 120a’da gördüğümüz üzere Recep Paşa şehre girerken mehter müziği çalınmasına izin verildiğini, ancak Osmanlı sancaklarının kapatıldığını Murteza Paşa’ya yazmıştı.

⁵⁵ OeStA, *HHSIA*, *V.Disp.G 71*, s. 64: “Di Vienna li 28 Ottobre 1628” .

Tayinat uygulaması, 18. yüzyılın sonuna kadar Osmanlı Devleti'ne olağanüstü misyonla gelen elçilerin günlük yiyecek-içecek ve benzer masraflarının karşılanmasını ifade etmektedir.⁵⁶ Ancak bu uygulamanın tek taraflı olmadığı, Habsburgların da Viyana'ya veya Prag'a gelen Osmanlı elçilerine benzer bir muameleyi uygun gördükleri aşikârdır. Recep Paşa ve maiyeti için 1628 Eylül'ünde Habsburg Maliye Dairesi'nin gerekli ayarlamaları yaptığını biliyoruz: Bohemya (2000), Silezya (2000) ve Macaristan (1000) maliye kalemlerinden aylık toplamda 5000 Florin (3333 Taler: yaklaşık 300.000 akçe, yani günlük 110 Taler: 9900 akçe) toplanıp Recep Paşa heyetine tahsis edilmesi planlanmıştı.⁵⁷ Ancak, Venedik elçisinin ifadesine göre Recep Paşa kendisine yapılan tahsisattan tatmin olmamıştı. Kendi rütbesinde birine bu tahsisattan çok daha fazlası verilmesi gerektiğine dair sitemini iletmesine rağmen, Habsburg yetkilileri paşaya verdikleri meblağı makul addetmekteydi.⁵⁸

Ertesi hafta, Venedik temsilcisinin 4 Kasım tarihli raporu, tayinat sorununun hâlâ çözülemediğine, aksine kötüye gittiğine işaret etmektedir. Ayrıca Venedik temsilcisi, Habsburg yetkilerinin sorunun çözümüne yönelik çaba gösterdiğini not ederken, aldığı meblağı yetersiz görmeye devam eden Recep Paşa'nın bu sorun çözülene kadar Kaiser II. Ferdinand'ın huzuruna çıkarılmayacağını da belirtmektedir.⁵⁹ Bir sonraki raporda (11 Kasım) ise işlerin iyice çığırından çıktığı ifade edilmiştir: Recep Paşa itirazını doğrudan Kaiser II. Ferdinand'a sunmak için 5 Kasım günü kendi başına saraya gitmek istemiştir. Ancak, kapıdaki nöbetçiler paşanın Leopoldstadt'tan Viyana'ya geçmesine izin vermemiş ve paşayı ikametgâhına dönmeye mecbur etmiştir.⁶⁰ Saray Harp Konseyi'nin (*Hofkriegsrat*) kayıtlarında gördüğümüz kadarıyla bu anlaşmazlık hakkında kendisi de Osmanlılardan tayinat alacak olan Kuefstein'a mektup yazılmıştır. Ayrıca, 9 Kasım'da Habsburglar Budin'e adamlar yollamıştır ki görevleri arasında muhtemelen bu durumu Murteza Paşa'ya iletme de vardı.⁶¹

Tartışmaya dâhil olmuş Habsburg saray tercümanına verdiği yazılı rapordan, olayın çok ileriye gittiğini ve Recep Paşa'nın tercümanı yüzüne karşı 'yalancı' olarak nitelendirdiğini dahi görmekteyiz. Paşaya verilen günlük 110 Taler'i (aşağı yukarı 9900 akçe) kifayetsiz gören Recep Paşa, Habsburg Büyükelçisi Kuefstein'a günde 9000 akçe üzerine binek yemi ve odun da verildiğini, bu yüzden kendisine verilen günlük 110 Taler'in (9900 akçenin) yetersiz olduğunu ısrarla söylüyordu: Kendisine Habsburg topraklarına girdiğinden beri kırk gündür tayinat

⁵⁶ Hacer Topaktaş, "Osmanlı Diplomasisinde 'Tayinat' Sisteminin Uygulanışı ve Kaldırılışı (1794) Üzerine Bazı Tespitler", *Akademik İncelemeler Dergisi*, 10.1 (2015), s. 31-49.

⁵⁷ OeStA, FHK4, HFÖ P 727, f. 316, 359, 369.

⁵⁸ OeStA, HHS1A, V.Disp.G 71, s. 64: "Di Vienna li 28 Ottobre 1628".

⁵⁹ OeStA, HHS1A, V.Disp.G 71, s. 73: "Di Vienna li 4 Novembre 1628".

⁶⁰ OeStA, HHS1A, V.Disp.G 71, s. 82: "Di Vienna li 11 Novembre 1628"; *Courante nyt Italien ende Duytschlandt, &c. 1628 (Den 2 Decem. Anno 1628)*, s. 1: "Wt Weenen den 12. [November]".

⁶¹ OeStA, KA, HKR P 260, f. 286b, 287b, 288a.

bağlanmamıştı; ayrıca, gerçek anlamda bir diplomatik ‘mütekabiliyet’ yakalanması için de isteği, günlük 9000 akçelik tayinatın üzerine 2000 akçelik (yaklaşık 22 Taller) hayvan yeminin ve kömür parasının da eklenmesi gerektiği idi. Nihayetinde 5 Kasım 1628 günü kapının suratına kapatılması hadisesi üzerine, Recep Paşa iki gün sonra farklı bir tutum sergileyip, dört ağasını Habsburg karar mekanizmasının en önemli dairesi sayılabilecek Gizli Şura (*Geheimrat*) üyelerinden biri olan Kont Meggau’ya özür dilemek için göndermeyi seçmişti.⁶² Belli ki Recep Paşa’nın isteği de nihayetinde kabul edilmişti: Paşaya Habsburg topraklarından çıkana kadar günde 100 Taller (9000 akçe) günlük tayinat verilmiş, ayrıca yakacak ve binek yemi sağlanmıştı.⁶³

Meselenin İstanbul’a yansıyor yansımadığını bilmiyoruz. Ama öyle görünüyor ki sonrasında Murteza Paşa, büyükelçi Recep ile muhatap olmuştur: 20 Kasım günü Budin’den Viyana’ya yollanan mektuplar uyarınca Murteza Paşa, Osmanlı büyükelçisinin tavrını onaylamadığını belirtmiş ve Recep Paşa’ya ileride hareketlerine dikkat etmesi için yazacağını söylemiştir.⁶⁴

5. Huzura Çıkış

Nihayetinde Recep Paşa’nın geri adım atmasıyla, Kaiser II. Ferdinand’ın huzuruna kabulü önünde bir engel kalmamış oluyordu. Recep Paşa 19 Kasım 1628 pazar günü huzura çıkabilmişti.⁶⁵ Mevsim kış olduğu için, huzura kabul suriçi Viyana’da bulunan imparatorluk sarayında (*Hofburg*) gerçekleşmiş olmalıydı.⁶⁶

Şehre giriş alaylarında olduğu üzere, huzura kabul törenleri de diplomatik seremonilerin merkez vakaları olarak görülmüştür. Zira bu iki performans türü de “*hem elçiyi gönderen hükümdarın prestijini ve önemini göstermeye hem de elçilerin ev sahibi hükümdara hak ettiği saygıyı sergilemelerine*” yaramaktaydı.⁶⁷ Recep Paşa misyonunun bir hediye elçiliği olduğunu düşünürsek, huzura kabul töreninin bu temsili ve performatif zaviyesinin, Sultan IV. Murad’ın hediyelerinin II. Ferdinand’a takdimi olduğuna dikkat çekmek gerekir. Başka bir deyişle elçiliği süresince Recep Paşa’nın en mühim gördüğü olay, İmparator II. Ferdinand’ın huzuruna kabul olmalıydı.

⁶² OeStA, *HHStA, Türkei I, Turcica* 111-4, f. 158a-161b ve f. 165b-166b.

⁶³ OeStA, *FHKA, HFÖ P 731*, f. 535b; F. C. Khevenhüller, *Annalium Ferdinandeorum Tom XI*, s. 742.

⁶⁴ OeStA, *HHStA, Türkei I, Turcica* 111 (1628), f. 44a-45b: “Di Buda li 21 della Luna di Novembre”.

⁶⁵ OeStA, *HHStA, Türkei I, Turcica* 111-4, f. 150a.

⁶⁶ Karl Teplý, “Türkische Gesandtschaften”, s. 21.

⁶⁷ Leopold Auer, “Diplomatisches Zeremoniell am Kaiserhof der Frühen Neuzeit: Perspektiven eines Forschungsthemas”, Ralph Kauz, Giorgio Rota, Jan Paul Niederkorn (haz.) *Diplomatisches Zeremoniell in Europa und im mittleren Osten in der frühen Neuzeit* içinde, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Viyana 2009, s. 44.

Dönemin gazetesinde sadece “*paşar sabahı, ayinden sonra*” vuku bulan ve “*hediyelerin takdimi*”nden ibaret olarak verilen Recep Paşa'nın kabulü,⁶⁸ Venedik elçisinin raporunda biraz daha ayrıntılıdır.⁶⁹ Şehre girişinde olduğu gibi, ikâmetgâhına gelip Recep Paşa'yı alan kişi saray nazırı (*Maresciale di Corte [Hoffmarschal]*) Schwarzenburg olmuştur. Schwarzenburg, paşaya ve heyetine at sırtında saraya kadar eşlik ettiği sırada heyet şu şekilde ilerlemekteydi: En önde aşağı yukarı otuz kadar Osmanlı memuru, Kaiser II. Ferdinand'a ve veliahtına getirilmiş hediyeleri taşımaktaydı. Peşleri sıra, Kaiser'e hediye edilecek dört atı (ki ikisinin koşumları çok değerli taşlarla bezeliydi)⁷⁰ yularından çeken bir grup ilerliyor, en sonda ise Büyükelçi Recep ile Kont Schwarzenburg yan yana geliyordu.

Elçi raporu ve havadis derlemelerinde net bilgi bulamasak da, daha önce de değinildiği üzere Osmanlı heyeti o gün yanlarında atlardan fazlasını götürüyordu. Habsburg hazinedarının tuttuğu listede yer alan tıbbî nitelikli taşlar, kumaşlar, koşum takımları ve atlar,⁷¹ aslında Recep Paşa'nın hediye paketinin jenerik bir içeriğe sahip olduğuna işaret etmektedir. Zira Hedda Reindl-Kiel'in gösterdiği üzere on yedinci yüzyılın devamında Viyana'ya giden pek çok heyet birebir bu hediyeleri yanlarında götürmekteydi. Ancak, daha sonraki dönemlerde gönderilen Osmanlı otaklarının ve *hil'at*larının,⁷² Recep Paşa'nın heybesinde olmadığını görüyoruz. Bununla birlikte, gönderilen kumaşların büyük kısmının ipek ağırlıklı olması, dönemin lüks tüketim anlayışına uymaktadır.⁷³ Habsburg Sarayı'nın bu hediyeleri nasıl değerlendirdiğini bilemesek de, hediye anlayışları “mukabele ve

⁶⁸ *Neu-ankommender Currier Auß Wienn, (Ordentliche Zeitungen)*, vom 25 November/Anno 1628.

⁶⁹ OeStA, *HHStA, V.Disp.G 71*, s. 97: “Di Vienna li 25 Novembre 1628” . Ayrıca, 1628-1629 yılı havadis derlemesinde de çok kısa olarak huzura gidiş yer almaktadır, bkz.: Gotthard Arthus (Danskli), *Mercurii Gallobelgici Succenturiati, sive Rerum in Galli et Belgico Potissimum...*, *Tomii Decimi Septimi Liber Secundus*, Sigismund Latomus, Frankfurt 1629, s. 64. Ayrıca, huzura kabulü 7 Kasım gibi yanlış bir güne tarihlendirse de, Khevenhüller de kimi detaylar sunmaktadır, F. C. Khevenhüller, *Annalium Ferdinandeorum Tom XI*, s. 278-279.

⁷⁰ Osmanlı kayıtlarında anlaşıldığı kadarıyla atlar ve koşumları iki taraf için de önem arz ediyordu. Öyle ki, hem 1616 senesinde dönemin mirahorunun tuttuğu bir listede Kaiser'den hediye olarak gelen koşumları görmek mümkün olduğu gibi (BOA, *Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi [TSMMA] D 141*, f. 4b), 1649 yılında Kaiser III. Ferdinand'a İstanbul'dan gönderilen yirmi iki at ve yakut, lal, pıruze gibi taşlarla süslü gümüş-altın koşumlarını ayrıntılı olarak bulmak mümkündür (BOA, *TSMMA E 412-4* ve 782-26).

⁷¹ OeStA, *HHStA, Turcica 111-4*, f. 218a-219a.

⁷² Hedda Reindl-Kiel, “Ottoman-European Cultural Exchange: East is East and West is West, and Sometimes the Twain Did Meet Diplomatic Gift Exchange in the Ottoman Empire”, Colin Imber, Keiko Kiyotaki ve Rhoads Murphey (der.) *Frontiers of Ottoman Studies, Volume II* içinde, I.B. Tauris, Londra ve New York 2005, s. 119.

⁷³ Silahdar Mustafa Paşa'ya ilişkin 1636-1637 yıllarına tarihli bir belge de günlük kullanım için ipekli kumaşlar, at koşumları için ise kadife kullanıldığına dikkat çekmektedir ki Osmanlı Büyükelçisi Recep Paşa'nın getirdiği hediyelerde de durum budur, Hedda Reindl-Kiel, “The Empire of Fabrics: The Range of Fabrics in the Gift Traffic of the Ottomans”, Th. Ertl ve B. Karl (der.), *Inventories of Textiles-Textiles in Inventories* içinde, Vienna University Press, Viyana 2017, s. 151-152.

yeniden dağıtım” olan Osmanlıların⁷⁴ aksine, Habsburgların muhtemelen bunları yeniden dolaşıma sokmayıp imparatorluk ailesi içinde muhafaza ettiklerini düşünebiliriz.⁷⁵

Recep Paşa'nın heyetiyle birlikte saraya girdikten sonra neyle karşı karşıya olduğunu tam olarak bilemiyoruz. Ancak on yedinci yüzyılda Viyana Sarayı'na (*Hofburg*) gelen yabancı elçilerin, bir salondan diğerine kademe kademe geçerek imparatorun huzuruna çıktıkları bilinmektedir. Buna göre Recep Paşa da önce *Trabantensaal* denen salona, devamında kimi durumlarda tören salonu olarak kullanılan *Rittersaal*'a, oradan da iki bekleme odasını da (*antechambre*) geçerek nihayet *Ratstube*'ye ulaşmış olmalıydı. Burası, *Ratstube*, imparatorun en yakın karar alıcı mekanizması sayılabilecek, bir bakıma mahrem-i esrarı olan *Geheimrat*'ın toplantı salonuydu. Ayrıca, *Ratstube* krallık seviyesindeki devlet temsilcilerinin huzura kabul törenleri için de kullanılmaktaydı.⁷⁶ Bu durumda Recep Paşa, İstanbul'da Topkapı Sarayı'nın bir avlusundan diğerine geçen yabancı diplomatları andırarak şekilde, Viyana Sarayı'nın salonlarını ardı ardına geride bırakarak huzura kabul odası olan *Ratstube*'ye varmış olsa gerektir.

İmparator II. Ferdinand'ın huzuruna çıktığı zaman, Recep Paşa önce hürmetlerini sunmuş; barışın tasdikine, muhafazasına ve Macar serhaddindeki akınlara karşı gerekli önlemlerin alınmasına ricacı olarak hitabını icra etmiştir. Ardından Osmanlı sarayından getirdiği, kendisini akredite eden itimat mektuplarını Avusturya İmparatoru'nun bir görevlisine teslim etmiştir. Sonra da Sultan IV. Murad'ın gönderdiği hediyeleri sergilemek üzere adamlarını içeri

⁷⁴ Hedda Reindl-Kiel, “Luxury, Power Strategies, and the Question of Corruption Gifting in the Ottoman Elite (16th-18th Centuries)”, Yavuz Köse (der.), *Şehriyân, Die Welt der Osmanen, die Osmanen in der Welt, Wahrnehmungen, Begegnungen und Abgrenzungen. Illuminating the Ottoman World Perceptions, Encounters and Boundaries, Festschrift Hans Georg Majer* içinde, Harrasowitz, Wiesbaden 2012, s. 109; Frédéric Hitzel, “Diplomatik Armağanlar: Osmanlı İmparatorluğu ile Batı Avrupa Ülkeleri Arasında Modern Çağda Yapılan Kültürel Değiş Tokuş”, Dejanirôh Couto (der.), *Harp ve Sulh: Avrupa ve Osmanlılar* içinde, Kitap Yayınevi, İstanbul 2010, s. 254.

⁷⁵ Harriet Rudolph, “The Material Culture of Diplomacy. The Impact of Objects on the Dynamics of Habsburg- Ottoman Negotiations at the Sublime Porte (1530–1650)”, Gunda Barth-Scalmani, Harriet Rudolph ve Christian Steppan (der.), *Politische Kommunikationen zwischen Imperien: Der diplomatische Aktionsraum Südost- und Osteuropa* içinde Studien Verlag, Innsbruck-Viyana-Bozen 2013, s. 233-238'de gördüğümüz üzere Avrupalıların, Osmanlı tarafının diplomatik hediyeleri yeniden dönüşüme sokmasına duyduğu hayret işlenmektedir. Bu da bizi Habsburg tarafının aldığı hediyeleri muhafaza ettiği varsayımına yönlendirir. Yine de Habsburgların (gerek hediye gerekse ganimet olarak elde ettikleri) Osmanlı objelerini, Hristiyan dünyasında kendi üstünlüklerini sergilemek adına başka saraylara hediye gönderdikleri bilinmektedir, bkz.: Barbara Karl, “Objects of Prestige and Spoils of War: Ottoman Objects in the Habsburg Networks of Gift-Giving in the Sixteenth Century”, Zoltán Biedermann, Anne Gerritsen ve Giorgio Riello (der.), *Global Gifts: The Material Culture of Diplomacy in Early Modern Eurasia*, içinde Cambridge UP, Cambridge 2018, s. 144-145.

⁷⁶ Herbert Karner, “Raum und Zeremoniell in der Wiener Hofburg des 17. Jahrhunderts”, Ralph Kauz, Giorgio Rota, Jan Paul Niederkorn (haz.) *Diplomatisches Zeremoniell in Europa und im mittleren Osten in der frühen Neuzeit* içinde, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Viyana 2009, s. 59-65.

sokturmuştu. Ayrıca, bahsi geçen hediye atların da dışarıda, avluda beklemekte olduğunu tercümanı aracılığıyla imparatora bildirmişti. Osmanlı sultanlarını andırır şekilde baldaken (tente/sayebân) altında oturarak kabulü gerçekleştiren Kaiser II. Ferdinand'ın huzurunda, saray efradına dâhil asiller ve ileri gelenler de bulunmaktaydı. Kaiser'in huzurundan sonra bir de eşinin (*Kaiserin*/imparatoriçe) yanına giden Recep Paşa, alışlageldik iltifatların ardından Sultan IV. Murad'ın annesi valide sultan adına hediyelerini sunmuştur. Son olarak, Kaiser Ferdinand'ın veliahdı olan oğlu tarafından kabul edilen Recep Paşa, ona da Osmanlı hediyelerini takdim etmişti. Ardından da, tüm kabuller boyunca kendisine eşlik eden Kont Schwarzenburg'un mihmandarlığında yine Leopoldstadt'taki ikametgâhına dönmüştür.⁷⁷

Huzura kabul gibi önemli bir ritüele dair sahip olduğumuz malumat dahi bu kadar kısıtlıyken, Recep Paşa'nın sonrasında ne yaptığına dair bir şey bilmek pek de mümkün değildir. Ancak, bir buçuk ay kadar sonra Venedik temsilciliğinin tekrar düştüğü nota göre, paşa daimi olarak Leopoldstadt'ta, ikametgâhında tutuluyor, kimseyle görüşemiyordu. Sadece birkaç kez Kaiser'in gönderdiği at arabasıyla (*in una carrozza dell'Imperatore*) gezintiye çıkmasına izin verilmişti. Kuefstein İstanbul'dan dönene kadar da Recep Paşa'nın Viyana'yı terk etmesine izin verilmeyecekti.⁷⁸

6. Paşanın Temasları ve Geri Dönüş (1629)

Yılın ilk gazetesinden öğrendiğimiz kadarıyla Habsburg Sarayı'nın 1629 yeni yılı kutlamalarına Büyükelçi Recep Paşa da kendince bir katkıda bulunmuştu: 2 Ocak 1629 günü Osmanlı mehter takımı Habsburg Sarayı avlusunda icrada bulunmuştu. Ardından da heyetin müftüsü (imamı) Kaiser Ferdinand'a şifahen iyi dileklerini iletmış, karşılığında da tüm heyet Ferdinand'ın hediyelerine nail olmuştu.⁷⁹

Anladığımız kadarıyla bir sonraki hafta, Recep Paşa doğrudan tekrar Kaiser II. Ferdinand'ın huzuruna çıkmış ve Kuefstein'in İstanbul'a varıp iyi muamele gördüğüne dair haberleri kendisine iletmışti. Ayrıca, 19 Ocak günü, paşa Avusturya'da fiilen en üst idari yetkili sayılabilecek Gizli Şura (*Geheimrat*) Direktörü Prens Eggenberg'in de huzuruna çıkmış,⁸⁰ kendisine Sultan IV. Murad

⁷⁷ OeStA, *HHStA, V.Disp.G* 71, s. 97: "Di Vienna li 25 Novembre 1628"; F. C. Khevenhüller, *Annalium Ferdinandeorum Tom XI*, s. 278-279; yıllar sonra (1633'te) İstanbul'daki Nemçe Kapıkethüdası Rudolf Schmid dönemin sadrazamına, Kaiser Ferdinand'ın oturarak huzura kabul gerçekleştirmesinin ve mektupları şahsen teslim almamasının normal olduğunu, Kaiser'in yalnızca aklına estiği zamanlarda ayakta huzura kabul gerçekleştirdiğini, kısaca herhangi bir mutakat kuralın çiğnenmediğini anlatmak zorunda kalmıştır OeStA, *HHStA, Türkei I, Turcica* 112, f. 124b-125a: "mai ho visto che li Imperatore mio Signore si levi in piedi mentre da audienza sedendo..."

⁷⁸ OeStA, *HHStA, V.Disp.G* 71, s. 133: "Di Vienna li 30 Dicembre 1628".

⁷⁹ *Neu-ankommender Currier Auß Wienn, (Ordentliche Zeitungen)*, vom 13. Januarii / Anno 1629.

⁸⁰ *Wochentliche Ordinari Zeitung/ Anno 1629, 6: Wien den 26. Jenner.*

adına hediye olarak getirmiş olduğu ipekli kilimleri, güzel bir atı ve sair armağanları sunmuştu. Viyana'daki Venedik elçisi ise bu haberlerin yanı sıra bir de gözlemde bulunuyordu: Kaiser Ferdinand'ın niyeti, Kuefstein'in İstanbul'dan ayrılıp Macaristan sınırına vardığını duyana kadar hiçbir şekilde Recep Paşa'nın Viyana'dan ayrılmasına müsaade etmemekti.⁸¹ Bu meyanda elçilik heyetlerinin gerçekten de karşılıklı rehinelere olarak başkentlerde mahpus tutulduklarını düşünmek yanlış olmayacaktır.

Yeni yılın gelişiyle Osmanlı Büyükelçisi Recep Paşa Avusturya devlet adamlarıyla görüşmelerine başlamıştı. Mesela 16 Şubat'ta Recep Paşa, Harp Şurası (*Hofkriegsrat*) Başkanı Kont Collalto'yu ziyarete gitmiş ve padişah adına bir de at hediye etmişti.⁸² Aslında paşanın Viyana'dan ayrılana kadar bir dizi Habsburg üst düzey memuruyla görüştüğü meseleler özünde şu iki konuydu: Avusturya-Osmanlı sınırında aidiyeti belli olmayan köylerin vergilerini kime vereceklerinin belirlenmesi ve düşman toprağına akın yapanların cezalandırılması.⁸³ Gerçi bu konularda asıl söz sahibi Budin Valileri (bu durumda Murteza Paşa) olduğundan, bu görüşmelerin ya sembolik olduğunu ya da Murteza Paşa'dan Recep Paşa'ya giden talimatlar doğrultusunda gerçekleştiğini varsaymaktayız.

Viyana'da geçirdiği günlerde Recep Paşa'nın akıbetini siyasi meselelerden ziyade, bir bakıma İstanbul'dan gelen haberler belirlemekteydi. Viyana'daki Venedik elçisi mart ayında, Baron Kuefstein'in İstanbul'da kötü muamele gördüğünün anlaşıldığını yazıyor, bütün bunlardan aslında Osmanlıların sulhu istemediği çıkarımını yapıyordu.⁸⁴ Elçi iki hafta sonra, Habsburg yetkililerinin misilleme yoluna gittiklerini ve Büyükelçi Recep Paşa'ya karşı ilk geldiği zamana kıyasla çok daha sert bir tavır takındıklarını belirtmiştir. Artık Recep Paşa'nın evden çıkmasına izin verilmiyor, keza kimse de evine sokulmuyordu. Ayrıca, Osmanlı büyükelçisinin Budin'e dönme isteği de reddedilmişti.⁸⁵ Paşanın hapis durumunun ne kadar sürdüğünü bilemiyoruz. Yine de bu sert tavrın, paşanın Habsburg idarecileri ile görüşmesine engel olmadığını not düşmekte fayda var.

Elçiliğin seremoniyel kısmıyla ilgili olmadığından, Recep Paşa'nın büyük ölçüde mahpusluk ve Habsburg idarecileriyle faydasız görüşmeler yaparak Viyana'da geçirdiği uzun aylar ilgimiz dışındadır. Paşanın geri dönüşüne doğru

⁸¹ OeStA, *HHStA, V.Disp.G* 71, s. 157-158: "Di Vienna li 20 Gennaro 1628 [1629]". Bu mektuptaki ilginç bir habere göre, Viyana'daki Osmanlı mürtetlerinden (*rinegato*) biri kilisede rahibin yüzüne çamur atmış, daha sonra özür dilemesine rağmen Recep Paşa'nın adamları tarafından önce Viyana adaletine teslim edilip sonra paşanın adamları tarafından can verene kadar dövülmüştü.

⁸² OeStA, *HHStA, V.Disp.G* 71, s. 190: "Di Vienna li 17 Febbraro 1628 [1629]".

⁸³ *Neu-ankommender Currier Auß Wienn, (Ordentliche Zeittungen)*, vom 13. Januarii / Anno 1629; *Continuation der Augspurger Zeitung, 12/22 Aprilis*, Wien/ vom 11. April [1629]; OeStA, *HHStA, V.Disp.G* 72, s. 103-104: "Di Vienna li 21 Aprile 1629"; OeStA, *HHStA, V.Disp.G* 72, s. 341-343: "Di Vienna li 18 Agosto 1629"; OeStA, *HHStA, V.Disp.G* 72, s. 352: "Di Vienna li 25 Agosto 1629".

⁸⁴ OeStA, *HHStA, V.Disp.G* 72, s. 48-49: "Da Vienna li 24 Marzo 1629".

⁸⁵ OeStA, *HHStA, V.Disp.G* 72, s. 78: "Di Vienna li 7 Aprile 1629".

hızla ileri saracak olursak, Osmanlı büyükelçisinin bekleyişinin biteceğine dair ilk umut ancak 1629 Eylül'ünde Viyana'ya varan bir ulak ile yeşeriyordu: Ulak, Baron Kuefstein'in yola çıkmış olduğunu bildirmişti.⁸⁶ Bunun üzerine Recep Paşa da artık tartışmalı köyler hususunda müzakere etmeyi bırakmış, İstanbul'a dönmek için talepte bulunmuştu. Ancak, en başında da olduğu gibi, Habsburg yönetimi yine de Kuefstein'in sınırdaki gözükmemesini beklemek istediğinden, paşanın talebini reddetmişti.⁸⁷ Paşanın bekleyişi bir buçuk ay kadar daha sürecekti: Ancak 27 Ekim'de hem şehir gazetesi hem de Venedik temsilcisi artık Baron Kuefstein'in Budin'e vardığını haber veriyordu. Ayrıca, habere göre Kuefstein, Kanije Paşası payesini haiz Büyükelçi Recep Paşa'nın da artık Viyana'dan yollanmasını talep ettiğini şehre bildirmişti.⁸⁸

1629 Ekim sonu-Kasım başında, yani Baron Kuefstein Budin'de bulunduğu sıralarda, Büyükelçi Recep Paşa da Viyana'yla bağlarını koparmaya çalışıyordu. Paşa, 9 Kasım günü veda icazeti için Kaiser II. Ferdinand'ın ve oğlunun huzuruna çıkmıştı.⁸⁹ Gazeteye yansıyan habere göre Kaiser Ferdinand hem Büyükelçi Recep Paşa'ya hem de heyetine hediyeler dağıtmış ve bir de ziyafet çekmişti. Ayrıca, 16-17 Kasım tarihli haberlerde Osmanlıların yola çıkmadan önce hatırı sayılır ölçüde alışveriş yaptıkları, yanlarında piştov ve tüfek dolu sandıklar götürdükleri not edilmiştir. 16 Kasım'da artık yola çıktığı belirtilen Recep Paşa heyeti on sekiz göz alıcı *şayka* üzerinde buluşma noktasına doğru Tuna aşağı ilerlemiştir.⁹⁰

Sefaretnamesinden anladığımıza göre Kuefstein, artık mübadele için son nokta olan Almaş'tan 30 Kasım 1629 sabahı erkenden ayrılmış ve vaktinden önce mutabakata varılmış olan mahalle (*verglichene Stell der Abwechslung*) ulaşmıştı. Recep Paşa ise bir gece önce başlayan istisnai kuvvetli rüzgârlar yüzünden sıkıntılı geçen bir sürecin ardından oldukça geç gelebilmişti.⁹¹ Önceki yıl olduğu gibi nizami biçimde gerçekleşen mübadelede herhangi bir sıkıntı çıkmamış ve büyükelçiler kendi hudutlarına ulaşmıştı.

Osmanlı Büyükelçisi Recep Paşa'nın Osmanlı topraklarına girdikten sonra neler yaşadığına dair yeterli bilgi bulmak mümkün olmamıştır. Elimizde sadece

⁸⁶ *Neu-ankommender Currier Auß Wienn, (Ordentliche Zeitungen)*, vom 8 September / Anno 1629.

⁸⁷ OeStA, HHSStA, V.Disp.G 72, s. 398: "Di Vienna li 15 Settembre 1629".

⁸⁸ *Neu-ankommender Currier Auß Wienn, (Ordentliche Zeitungen)*, vom 27 October / Anno 1629; OeStA, HHSStA, V.Disp.G 72, s. 450: "Di Vienna li 27 Ottobre 1629".

⁸⁹ *Neu-ankommender Currier Auß Wienn, (Ordentliche Zeitungen)*, vom 10. November / Anno 1629; OeStA, HHSStA, V.Disp.G 72, s. 470: "Di Vienna li 10 Novembre 1629"; *Wochentliche Ordinari Zeitung/ Anno 1629, 47*: Wien den 14 November.

⁹⁰ *Neu-ankommender Currier Auß Wienn, (Ordentliche Zeitungen)*, vom 17. November / Anno 1629 ve vom 24. November / Anno 1629; *Wochentliche Ordinari Zeitung/ Anno 1629, 48*: Wien den 16 November. Özellikle ikinci gazetede yer alan ilginç bir habere göre, ziyafet sırasında içkiyi fazla kaçıran Osmanlı heyetinden bir kişi, orada bulunan bir Silezyalı'yı bıçakladığı için tutuklanmış ve kefalet karşılığı Recep Paşa'ya teslim edilmiştir.

⁹¹ OeStA, HHSStA, *Türkei I, Turcica 111-3*, f. 57a.

Büyükelçi Recep'e, kapı kethüdasına ve sair adamlarına Budin'de toplam otuz *hil'at* takdim edildiği⁹² ve Recep'in İstanbul'a dönüşünde Sultan IV. Murad'ın huzuruna çıkıp tamamladığı görevini anlattığı malumatı vardır.⁹³ Görevi sonrasında Kanije beylerbeyliği ve paşalık payeleri kendisinden geri alındığı için olsa gerek, elçi Recep Osmanlı bürokrasisi içindeki pek çok Recep Ağa arasına tekrar karışarak tarih sahnesinden kaybolmuş gözükmektedir.⁹⁴

Sonuç

Zıtvectorok Anlaşması'yla (1606) başlayan süreçte Osmanlı-Avusturya diplomasi pratikleri, dereceli bir başkalaşım yaşamıştır. Bu başkalaşımın tetikleyici unsuru pek tabii diplomatik mütakabiliyet anlayışının benimsenmesi çabasıydı. Mütakabiliyetin ilk ayağı ise, artık Osmanlı idaresinin de karşı başkente hediye elçiliği gönderme yükümlülüğüne girmesi olmuştu.

Daha önce böyle bir yükümlülük hissetmemiş Osmanlılar için bu, çok da rahat anlaşılmamayan bir durumdu: Hediye taşıyan elçilerin yüksek rütbeli olması gerekliliğinin nasıl tanımlanması gerektiği Osmanlılar için bir bilinmezdi. Ne Osmanlı toplumunda Avrupa'da olduğu gibi büyükelçi olmaya uygun bir soylu zümresi bulunmakta ne de Osmanlı idaresi diplomatik görevle gönderdiği çavuş ya da müteferrika gibi saray görevlilerine herhangi bir ayırt edici paye verme âdetindeydi. Bu şartlar altında Osmanlı elçisi Recep'in payesi misyonuna başladığı İstanbul'da değil de, Habsburgların itirazı üzerine ancak serhat bölgesinde belirlenebilmiştir. Kanije gibi bir serhat eyaletinin valisi sıfatıyla 'paşa' unvanının Recep Ağa'ya verilmesi, kan bağıyla değil de sultana hizmetinin derecesiyle toplumsal itibarı ölçen Osmanlı idaresi perspektifinden yeterli bir çözüm olarak görülmüştü.

Mütakabiliyet hususu sadece unvan ile sınırlı kalmamış, diplomasinin performatif alanlarında da münakaşaya sebep oluşturmuştur. 1628'de iki taraf büyükelçilerini ilk defa sınırda mübadele edileceğinden, bu pratiğin siyasi bir tansiyona mahal vermesi söz konusu olmuştu: Habsburg elçisinin ifadesine göre elçi Recep, mübadele anında adımlarını yavaşlatmış ve Avusturyalı mevkidaşını ayağına getirerek Osmanlıları onurlandırmak istemişti. Ancak, orta noktada buluşmaktan başka herhangi bir seçeneği mütakabiliyetin ihlali olarak gören Avusturya elçisi durumu protesto edince, Recep yoluna devam etmiş ve olması gerektiği şekilde iki tarafın temsilcisi ortada buluşmuşlardı.

⁹² Österreichische Nationale Bibliothek, *Cod. Mixt. 636*, f. 11b, 16 Ca/1 Ocak 1630. Hâlâ paşa olarak anılan Recep ve heyetine 65.000 akçeye yakın nafaka pahası da sarfedilmiştir.

⁹³ OeStA, *HHStA, Türkei I, Turcica 112*, f. 125b.

⁹⁴ OeStA, *HHStA, Türkei I, Turcica 112*, f. 94a'da görüldüğü üzere 1633 yılında Habsburg kapıkethüdası Schmid içerlemiş bir şekilde, elçi Recep'in geri dönüşünden sonra Osmanlılar arasında hiç itibarının artmadığını belirterek, bir bakıma Habsburg tarafının itibarı gerçek olmayan bir elçile kandırıldığını ima etmiştir: "nach dessen widerkunft hab nit gespürt, man ihme umb ein haar werths mehrers astimirt hette".

Elçi Recep Viyana'ya yerleştikten sonra da mütekabiliyetin ihlali gündeme gelmiş, bu sefer itiraz eden Osmanlı tarafı olmuştur. Her ne kadar Habsburg yönetimi Osmanlıların ödediğinden daha fazla nakit parayı tayinat olarak Recep Paşa'ya uygun görseler de, Osmanlı elçisi bunu yine de uygun bulmamıştı: Taraflar arasında eşitlik sağlanabilmesi adına Recep Paşa, Avusturyalı mevkidaşıyla aynı tayinat bedelini almalı, ancak hayvan yemi ve yakacak bedeli de nakit olarak kendisine ödenmeliydi.

Mütekabiliyet haricinde, büyükelçilik anlayışının getirdiği bir diğer yenilik ise, elçi ikametgâhlarında yaşanan değişim olmuştur. XVI. asra göre kat kat kalabalıklaşan Osmanlı heyetleri artık suriçi Viyana'daki hanlarda ağırlandı, şehrin yanı başındaki varoşa taşınmak durumunda kalmışlardı. 1628 yılıyla birlikte Osmanlı büyükelçileri düzenli olarak Leopoldstadt'ta konaklamaya başlamıştır.

Nihayetinde Recep Ağa'nın Viyana elçiliği, 1606 sonrasında Osmanlı genişlemeciliğinin kısmen sekteye uğradığı ve Osmanlı-Habsburg ilişkilerinin değişime girdiği bir döneme denk gelmişti. Osmanlıların psikolojik olarak henüz alışamadıkları bu siyasi atmosfere, diplomatik düzlemde kuralları henüz belirlenmemiş pratikler eşlik etmişti. Haliyle bu pratikler tatbik edilirken yer yer çekişmeler söz konusu olmaktadır. Ancak, her halükarda Recep Ağa'nın elçiliği, Osmanlı-Avusturya diplomatik ilişkilerinin mütekabiliyet kavramı ekseninde yeniden şekillenmesi sürecinde önemli bir basamağı teşkil etmiştir.

Kaynakça

A. Arşiv Belgeleri

BOA, *Kamil Kepeci Defterleri* [KK.d] 1814.

BOA, *Büyükrüznamçe Defterleri* [D.BRZ.d] 20683.

BOA, *Maliyeden Müdevver Defterler* [MAD.d] 7339.

OeStA, (*Haus- Hof- und Staatsarchiv*) [HHStA], *Diplomatie und Außenpolitik vor 1848, Staatenabteilungen, Türkei I, Turcica* 111; 112.

OeStA, HHStA, *Venedig, Dispacci di Germania* [V.Disp.G] 69; 70; 71; 72.

OeStA, HHStA, *Handschrift Weiß* [HS W] 1114.

OeStA, *Finanz- und Hofkammerarchiv* [FHKA], *Sammlungen und Selekte, Reichsakten* [RA] 302.24.

OeStA, FHKA, *Hoffinanz Österreich, Prot.* [HFÖ P] 727; 731.

OeStA, *Kriegsarchiv* [KA], *Hofkriegsrat Prot.* [HKR P] 259; 260.

Österreichische Nationale Bibliothek, *Cod. Mixt.* 636.

B. Gazeteler

Neu-ankommender Currier Auß Wienn, (Ordentliche Zeitungen) 1628; 1629.

Courante uyt Italien ende Duytschlandt, &c. 1628.

C. Telif Eserler

ARI, Bülent, “Early Ottoman Diplomacy: Ad Hoc Period”, A.N Yurdusev (ed.) *Ottoman Diplomacy: Conventional or Unconventional?*, Palgrave Macmillan, Basingstoke ve New York 2004, s. 36-65.

AUER, Leopold, “Diplomatisches Zeremoniell am Kaiserhof der Frühen Neuzeit: Perspektiven eines Forschungsthemas”, Ralph Kauz, Giorgio Rota, Jan Paul Niederkorn (haz.) *Diplomatisches Zeremoniell in Europa und im mittleren Osten in der frühen Neuzeit* içinde, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Viyana 2009, s. 33-54.

BAYERLE, Gustav, “The Compromise at the Zsitvatorok”, *Archivum Ottomanicum*, VI (1980), s. 5-54.

BERZEVICZY, Klára, “Fragen des Zeremoniells während einer Gesandtschaftsreise: Einige Bemerkungen zum Reisebericht des H. L. Freiherrn von Kuefstein”, Balázs Sára (ed.), *EC-Beiträge zur Erforschung deutschsprachiger Handschriften des Mittelalters und der Frühen Neuzeit, Reihe I – Band I: Beiträge der paläographischen Tagung Quelle und Deutung I am 27. November 2013*, Eötvös-Jozsef-Collegium, Budapest 2014, s. 53-70.

BEYDİLLİ, Kemal, "Sefaret ve sefaretname hakkında yeni bir değerlendirme", *Osmanlı Araştırmaları*, 30, sayı. 30 (2007), s. 8-30.

CAN, Mustafa, “Osmanlı Devleti’nde Elçi Mübadelesi”, *History Studies*, Cilt 12, 1 (Şubat 2020), s. 87-102.

HELSING, My ve Sophie Holm, “Tidigmodern utrikespolitik som kulturhistoria? En presentation av forskningfältet ’new diplomatic history’”, *Historisk Tidskrift för Finland*, årg 100 (2015:4), s. 549-560.

HITZEL, Frédéric, “Diplomatik Armağanlar: Osmanlı İmparatorluğu ile Batı Avrupa Ülkeleri Arasında Modern Çağda Yapılan Kültürel Değiş Tokuş”, Dejaniroh Couto (der.), *Harp ve Sulb: Avrupa ve Osmanlılar* içinde, Kitap Yayınevi, İstanbul 2010, s. 243-258.

KARNER, Herbert “Raum und Zeremoniell in der Wiener Hofburg des 17. Jahrhunderts”, Ralph Kauz, Giorgio Rota, Jan Paul Niederkorn (haz.) *Diplomatisches Zeremoniell in Europa und im mittleren Osten in der frühen Neuzeit* içinde, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Viyana 2009, s. 55-78.

KOLÇAK, Özgür, “Sınır Diplomasinden Saltanat Elçiliğine: Bir 16. Yüzyıl Diploması Hikâyesi Yahut Marcus Scherer/Hidayet’in Esrarlı Sergüzeşti”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 39:67 (2020), s. 139-214.

KRISCHER, André, “Souveränität als sozialer Status: Zur Funktion des diplomatischen Zeremoniells in der Frühen Neuzeit”, Ralph Kauz, Giorgio Rota, Jan Paul

Niederhorn (haz.) *Diplomatisches Zeremoniell in Europa und im mittleren Osten in der frühen Neuzeit* içinde Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Viyana 2009, s. 1-32.

NEHRING, Karl, *Adam Freiherrn zu Herbersteins Gesandtschaftsreise nach Konstantinopel: Ein Beitrag zum Frieden von Zsitvatorok (1606)*, R Oldenbourg Verlag, Münih 1983.

NIEDERHORN, Jan Paul, "Das Zeremoniell der Einzüge und Antrittsaudienzen der venezianischen Botschafter am Kaiserhof," Ralph Kauz, Giorgio Rota, Jan Paul Niederhorn (haz.) *Diplomatisches Zeremoniell in Europa und im mittleren Osten in der frühen Neuzeit*, içinde, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Viyana 2009, s. 79-96.

PAPP, Sándor, "Osmanische Funktionäre im Informationsnetz des kaiserlichen Residenten in Konstantinopel Simon Reniger (1649-1666)", *Chronica*, 19 (2020), s. 24-41.

PERGER, Richard ve Ernst D. Petritsch, "Der Gasthof "Zum Goldenen Lamm" in der Leopoldstadt und seine türkischen Gäste", *Studien zur Wiener Geschichte: Jahrbuch des Vereins für Geschichte der Stadt Wien*, 55 (1999), s. 147-172.

PETRITSCH, Ernst D., "Die osmanische Großbotschaft und der Weltreisende Evliyâ Çelebi in Wien (1665/66)", Karin Sperl, Martin Scheutz, Arno Strohmeyer (haz.) *Die Schlacht von Mogersdorf/St. Gotthard und der Friede von Eisenburg/ Vasvár 1664. Rahmenbedingungen, Akteure, Auswirkungen und Rezeption eines europäischen Ereignisses*, içinde Burgenländische Landesarchiv, Eisenstadt 2016, s. 269-291.

REINDL-KIEL, Hedda, "Der Duft der Macht: Osmanen, islamische Tradition, muslimische Mächte und der Westen im Spiegel diplomatischer Geschenke", *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes*, 95 (2005), s. 195-258.

_____, "Ottoman-European Cultural Exchange: East is East and West is West, and Sometimes the Twain Did Meet Diplomatic Gift Exchange in the Ottoman Empire", Colin Imber, Keiko Kiyotaki ve Rhoads Murphey (der.) *Frontiers of Ottoman Studies, Volume II* içinde I.B. Tauris, Londra ve New York 2005, s. 113-123.

_____, "Luxury, Power Strategies, and the Question of Corruption Gifting in the Ottoman Elite (16th-18th Centuries)", Yavuz Köse (der.), *Şebrâyîn, Die Welt der Osmanen, die Osmanen in der Welt, Wahrnehmungen, Begegnungen und Abgrenzungen. Illuminating the Ottoman World Perceptions, Encounters and Boundaries, Festschrift Hans Georg Majer* içinde Harrasowitz, Wiesbaden 2012, s. 107-120.

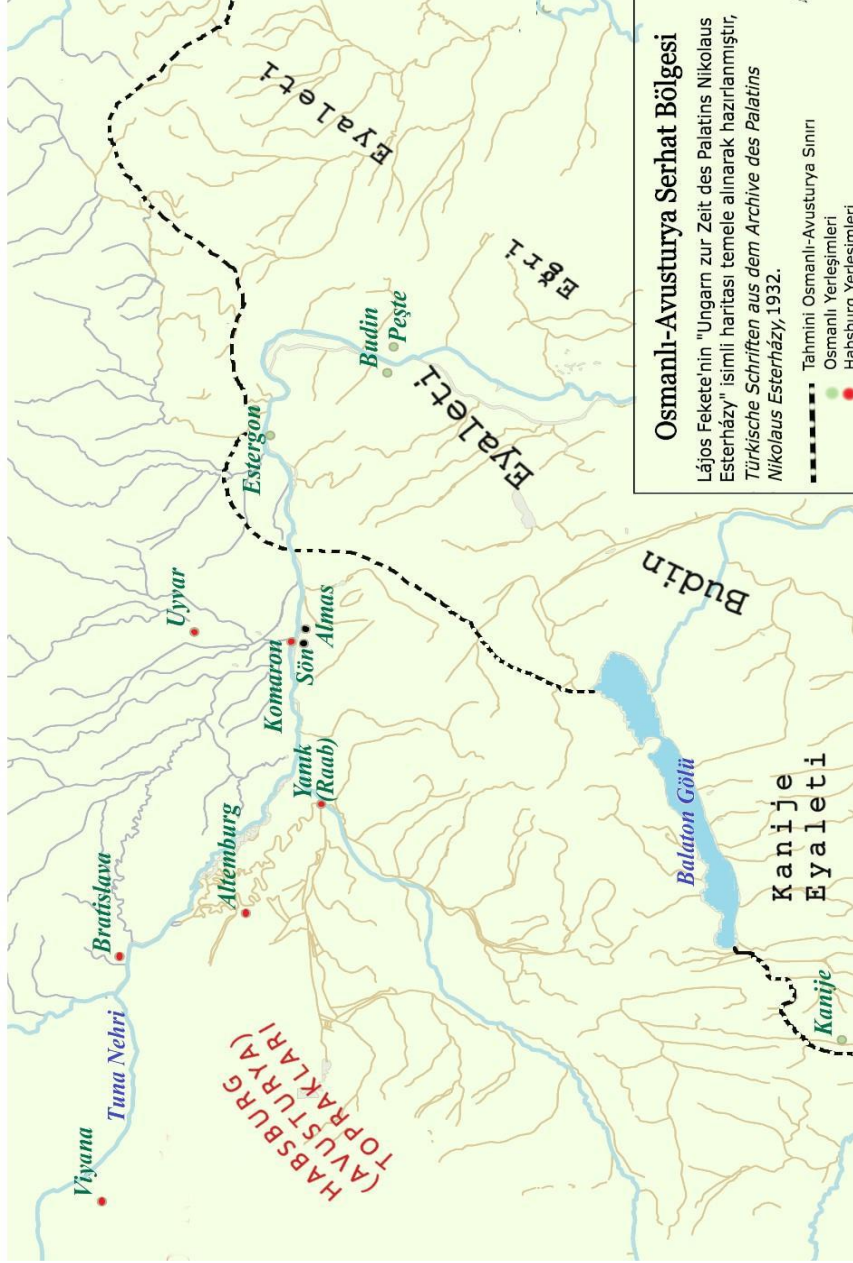
_____, "The Empire of Fabrics: The Range of Fabrics in the Gift Traffic of the Ottomans", Th. Ertl ve B. Karl (der.), *Inventories of Textiles-Textiles in Inventories* içinde Vienna University Press, Viyana 2017, s. 143-164.

ROE, Thomas, *The Negotiations of Sir Thomas Roe, in his Embassy to the Ottoman Porte, from the Year 1621 to 1628*, S. Richardson (ed.), Londra 1740.

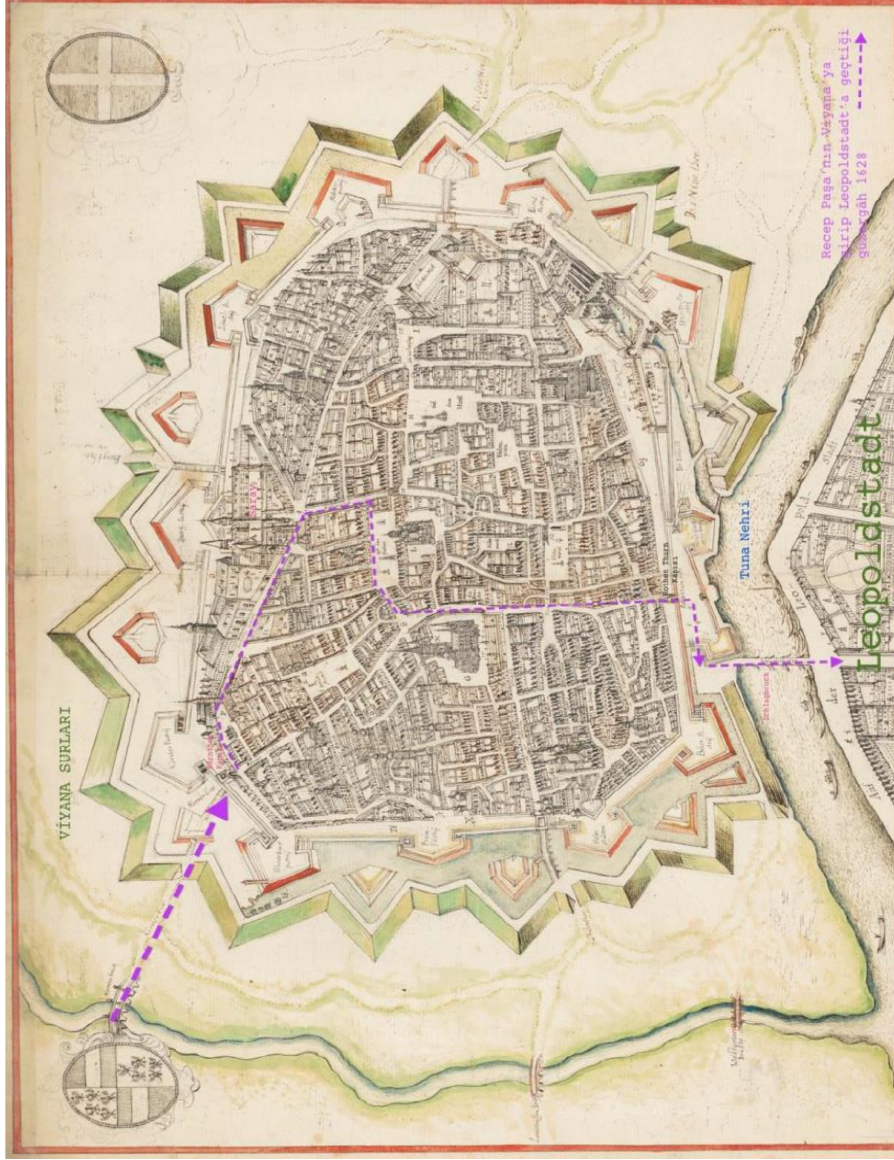
RUDOLPH, Harriet, "The Material Culture of Diplomacy. The Impact of Objects on the Dynamics of Habsburg- Ottoman Negotiations at the Sublime Porte (1530-1650)", Gunda Barth-Scalmani, Harriet Rudolph ve Christian Steppan (der.),

- Politische Kommunikationen zwischen Imperien: Der diplomatische Aktionsraum Südost- und Osteuropa* içinde, Studien Verlag, Innsbruck-Viyana-Bozen 2013, s. 211-238.
- SOWERBY, Tracey A., “Early Modern Diplomatic History”, *History Compass*, 14:9 (2016), s. 441-456.
- STESSEL, József, “II. Ferdinand’ın Büyükelçi Kuefstein’a mektubu, 10 Eylül 1628”, *Magyar Történelmi Társulat*, 50 (1902), s. 427.
- TEPLY, Karl, “Türkische Gesandtschaften nach Wien (1488-1792)”, *Österreich in Geschichte und Literatur*, 20 (1976), s. 14-32.
- THOMSON, Erik, “For a Comparative History of Early Modern Diplomacy”, *Scandinavian Journal of History*, 31:2 (2006), s. 151-172.
- TOLEDANO, Ehud, “The Emergence of Ottoman-Local Elites (1700-1900): A Framework for Research”, Illan Pappé ve Moshe Ma’oz, *Middle Eastern Politics and Ideas: A History from within* içinde, Tauris, Londra-New York 1997, s. 145-162.
- TOPAKTAŞ, Hacer, “Osmanlı Diplomasisinde ‘Tayinat’ Sisteminin Uygulanışı ve Kaldırılışı (1794) Üzerine Bazı Tespitler”, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 10.1 (2015), s. 31-49.
- ULUSKAN, Murat, “Dîvân-ı Hümâyûn Çavuşları” Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2004.
- WATKINS, John, “Toward a New Diplomatic History of Medieval and Early Modern Europe”, *Journal of Medieval and Early Modern Studies*, 38:1 (2008), s. 1-13.
- WENNER, (Crailsheimli) Adam, *Padişahın Huzurunda: Elçilik Günlüğü, 1616-1618*, çev. Türkis Noyan, Kitap Yayınevi, İstanbul 2011.
- WÜRFLINGER, Christoph, “Symbolische Kommunikation im habsburgisch-osmanischen Konfliktmanagement: Die Großbotschaft des Anton Corfiz Graf Ulfeld nach Konstantinopel 1740/41”, Yüksek Lisans Tezi, Paris Lodron Universität, Salzburg 2017.

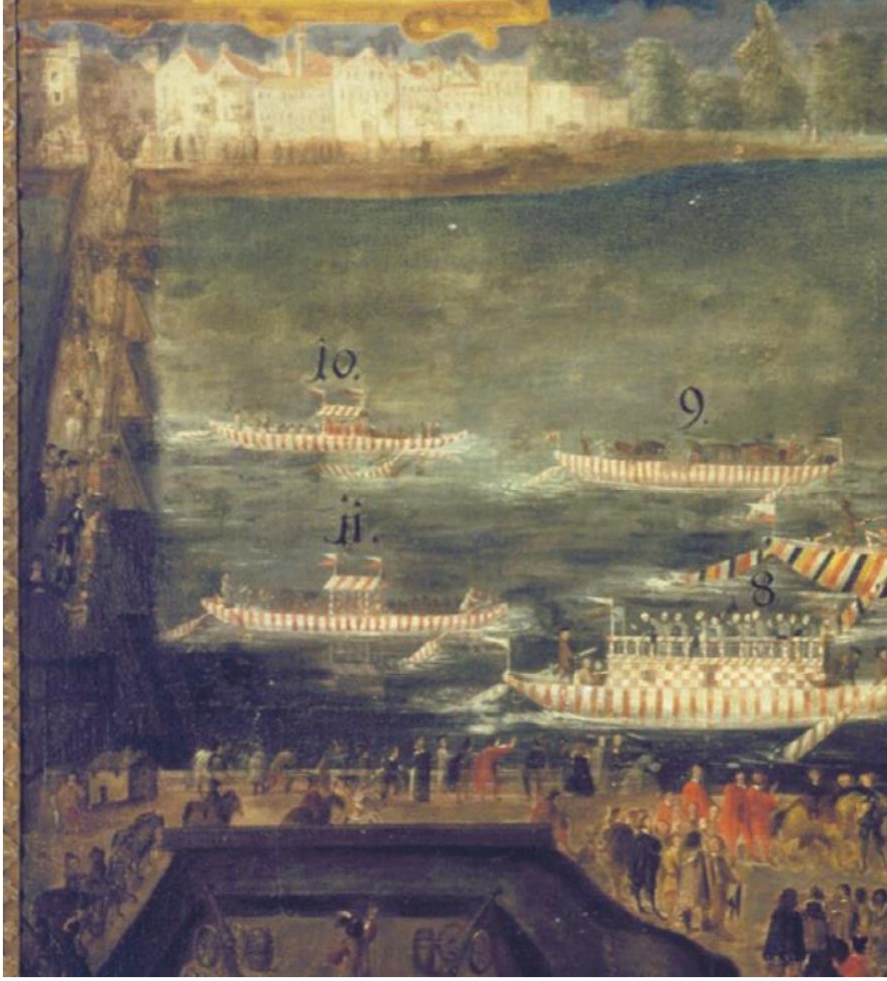
Ek 1: Osmanlı-Avusturya Serhat Bölgesi Haritası

Ek 3: Recep Paşa'nın Viyana'ya Girişte İzlediği Güzergâh (B.G. Andermüller'in 1703 Tarihli Haritası)
(Kaynak: Ferdinand Opll ve Martin Scheutz, *Die Transformation des Wiener Stadtbildes um 1700, Viyana: Böhlau, 2018*)

Ek 4: Viyana'dan Schlagbruck ve Leopoldstadt Görünümü
(Kaynak: Greillenstein, Niederösterreich, Avusturya;
<https://realonline.imareal.sbg.ac.at/detail/nr-017917>)

Ek 5: *Leopoldstadt Tarafından Kuşbakışı Viyana* (Kaynak:Hoefnagel, 1609: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wien_1609_1640_ArM.jpg)

